

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

**Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології та методики навчання англійської
мови**

Кваліфікаційна робота

**ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
В 8-МУ КЛАСІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

**Спеціальність 014 Середня освіта
Предметна спеціальність 014.021 (Мова та зарубіжна література
(англійська))**

**Освітня програма «Середня освіта (Англійська мова,
німецька/французька мови та літератури, зарубіжна література)»**

**Здобувача другого (магістерського)
рівня вищої освіти
Анишко Світлани Ігорівни**

**НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
кандидат педагогічних наук, доцент
Серняк Оксана Михайлівна**

**РЕЦЕНЗЕНТ:
кандидат педагогічних наук, доцент
Ломакович Валентина Ярославівна**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	8
1.1. Теоретичне обґрунтування індивідуального підходу до навчання іноземної мови.....	8
1.2. Індивідуальні когнітивні (психолінгвістичні) особливості та вікові аспекти сприймання та засвоєння навчального матеріалу у процесі вивчення іноземної мови.....	19
1.3. Стратегії сприймання та засвоєння навчального матеріалу залежно від індивідуальних особливостей учнів	28
РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ В УЧНІВ 8-ИХ КЛАСІВ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	38
2.1 Методичний потенціал інформаційних технологій у системі засобів формування іншомовної комунікативної компетентності учнів середніх класів	38
2.2 Комплекс індивідуальних завдань у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності учнів 8 класів із застосуванням інформаційних технологій	54
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЗАПРОПОНОВАНОГО КОМПЛЕКСУ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 8-ИХ КЛАСІВ	66
3.1. Діагностика рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності учнів старших класів.....	66
3.2. Організація і проведення експериментального дослідження	78
3.3. Аналіз та узагальнення результатів експериментального дослідження	81

ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93

ВСТУП

В час, коли Україна активно прагне інтегруватися та глобалізуватися в простір міжнародної освіти проблема індивідуалізації навчального процесу набуває все більшої важливості. Сучасна освіта, невіддільною частиною якої є вивчення іноземних мов, вимагає запровадження методів і технологій, які були б ефективними для розвитку іншомовної комунікативної компетентності. Особливу увагу слід приділити використанню інформаційних технологій, що зумовлюють кращу персоналізацію процесу навчання та сприяють якіснішій адаптації навчальних матеріалів до індивідуальних потреб учнів.

Використання різноманітних інтерактивних додатків, платформ, мультимедійних ресурсів, адаптивних програм для навчання дозволяє зробити більш доступним та ефективним процес вивчення мови. Відповідно, на формування іншомовної компетентності в освітньому процесі інформаційні технології мають значний вплив, про що свідчать новітні дослідження в галузі педагогіки. З допомогою цього підходу учні мають більшу мотивацію, а також у них підвищується рівень засвоєння матеріалу та вдосконалюються навички комунікації. Завдяки цифровій трансформації навчальний процес стає досить гнучким, що в свою чергу дає можливість учням працювати у власному темпі та згідно з власними можливостями.

Ще однією з ключових переваг наявних технологій є адаптивні навчальні програми, у яких враховуються когнітивні особливості учнів, темп, стиль навчання, їх інтереси та рівень знань. А із появою штучного інтелекту та здатністю до аналізу великих об'ємів даних, такі системи тепер можуть надавати рекомендації персонально для кожного учня, тим самим впливаючи на швидкість засвоєння того чи іншого матеріалу. Окрім того, покращиться самостійне навчання, що забезпечить вдосконалення автономії учня в освітньому процесі.

В умовах модернізації суспільства важливою компетентністю є вміння ефективно користуватися цифровими технологіями не лише для вивчення іноземних мов, але й для майбутнього розвитку із професійного боку. А з

приходом мобільних додатків, інтерактивних платформ, засобів штучного інтелекту та онлайн курсів відкриваються великі перспективи як для учнів, так і для вчителів, дозволяючи простішими способами впроваджувати індивідуальний підхід у навчання. Засоби доповненої та віртуальної реальності, які недавно заповнили світ, значно розширюють можливості, роблячи навчальний процес цікавим та інтерактивним.

Новизна дослідження із наукової точки зору полягає у частковій розробці та експериментальному обґрунтуванні комплексу індивідуальних завдань з використанням інформаційних технологій, спрямованих на формування іншомовної комунікативної компетентності учнів середніх класів. Дослідження аналізує педагогічні та психологічні аспекти індивідуалізації навчання та пропонує методи їх вирішення, які є практичними та можуть бути застосовані у сьогоденні.

Проблемам індивідуалізації присвятили свої дослідження як вітчизняні, так і зарубіжні вчені (Топузова О., Алексєєва С., Малихін О., Арістова Н., Гарднер Г., Флемінг Н. Солсо Р. та Елліс Р.) Та попри все досконале поєднання інформаційних технологій та індивідуального підходу дотепер вивчене недостатньо, що й стало причиною цього дослідження.

Мета дослідження – емпірично перевірити та абстрактно-логічно обґрунтувати результативність застосування інформаційних технологій у середній школі для процесу індивідуалізації навчання іноземної мови.

Завдання дослідження:

1. Дослідити підходи з наукової точки зору до індивідуалізації навчального процесу при вивченні іноземної мови.
2. Визначити особливості засвоєння та сприймання іншомовного матеріалу учнями середніх класів: когнітивні, психолінгвістичні та вікові.
3. Проаналізувати можливості інформаційних технологій під час використання для індивідуалізації навчального процесу.

4. Розробити та перевірити на практиці комплекс індивідуальних завдань із використанням цифрових технологій.

5. Перевірити експериментально ефективність поданого комплексу завдань.

6. Узагальнити та обміркувати результати експериментального дослідження.

Об'єкт дослідження – процес формування іншомовної комунікативної компетентності учнів середніх класів в загальноосвітніх навчальних закладах.

Предмет дослідження – особливості індивідуалізації навчання під час вивчення іноземної мови з використанням цифрових технологій.

Для досягнення поставлених цілей у дослідженні використано різноманітний методичний комплекс: теоретичний (узагальнення й аналіз джерел наукової літератури, порівняння підходів, методик, концепцій до навчання іноземних мов); емпіричний (анкетування, тестування, спостереження, педагогічний експеримент); статистичний (кількісний та якісний аналіз отриманих результатів дослідження).

Теоретичне значення дослідження полягає у детальному науковому уявленні про процес індивідуалізації навчання ресурсами сучасних технологій. Воно допомагає поглибити та зрозуміти способи адаптації освітнього процесу, спираючись на когнітивні особливості кожного учня, а також збільшити абстрактне мислення щодо інтеграції цифрових технологій під час педпрактики.

Практична значимість дослідження передбачає запровадження його досягнень у процес навчання закладів освіти, розробкою методичних вказівок та рекомендацій, інтерактивних матеріалів та адаптивних платформ, що допомагатимуть підвищити мотивацію та ефективність навчання учнів.

Структура й обсяг дослідження. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

У **висновках** узагальнено результати дослідження, сформульовано основні теоретичні та практичні висновки та окреслено перспективи подальшого опрацювання проблеми.

Список використання джерел містить перелік використаних у дослідницькій роботі літературних та наукових праць.

РОЗДІЛ 1. ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Теоретичне обґрунтування індивідуального підходу до навчання іноземної мови

Сучасний етап розвитку шкільної освіти в Україні, зважаючи на зміни у різних сферах діяльності людини, все більше набуває компетентнісного підходу. Ключовим питанням постає підготовка здобувачів освіти до реалізації себе у житті, а також забезпечення тих здібностей, які в майбутньому допоможуть стати успішними та конкурентоспроможними. Для забезпечення цих якостей та збільшення можливостей учнів, з урахуванням особистісно-психологічних особливостей, педагогові необхідно використовувати різноманітні форми навчання.

Важливою складовою освіти на сучасному етапі є оволодіння іноземними мовами. Означена сфера надання освіти має свої унікальні особливості і передбачає застосування новітніх підходів, освітніх технологій, спеціальних форм роботи тощо.

Одним із ефективних способів організації навчання іноземних мов є індивідуальне навчання. Як зазначає С. Алексєєва, індивідуальне навчання «... є одним із передових форм навчання, адже досягається висока швидкість, якість та результати засвоєння. Але виникали й низки проблем, така освіта тоді не могла досягнути всі прошарки населення і зараз коштує досить дорого»[5, с.35].

Питанням процесу індивідуалізації стало темою наукових пошуків та досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. До прикладу, у роботах Алексєєвої С., Арістової Н., Задорожної І, Малихіна О., Топузова О досліджувалась практична складова, яка має у собі приклади застосування методів для організації індивідуального підходу у середній, старшій школі, вищих навчальних закладах, а також розкрито зміст і суть означеного виду навчання. Зокрема, дослідження Л. Шелестової та Г. Терещука висвітлюють поєднання реалізації компетентнісного підходу, принципу індивідуалізації та психологічних аспектів навчання. Зарубіжні вчені Г. Гарднер та Н. Флемінг

розглядають індивідуальні стилі навчання, а напрацювання Р. Солсо та Р. Елліса – особливості мовного оволодіння на рівні психолінгвістики.

Сьогодні індивідуальний підхід до кожного учня набуває все більшого значення. Індивідуальне навчання є ключовим елементом ефективного освітнього процесу як прояв додаткової уваги та підтримки з боку педагога до кожного учня. Водночас, така форма, отримує підтримку з боку Міністерства освіти і науки України у державних школах, що дозволяє на офіційному рівні впроваджувати означений підхід, забезпечуючи індивідуальні потреби учнів українських навчальних закладів.

В «Українському педагогічному словнику» подається визначення «індивідуалізація процесу навчання» як «організація навчально-виховного процесу, при якій вибір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності учнів, рівень розвитку їхніх здібностей до навчання». А «індивідуальний підхід» як «принцип педагогіки, згідно з яким у навчально-виховній роботі з колективом дітей досягається педагогічний вплив на кожну дитину, який ґрунтується на знанні її особистих рис і умов життя» [1,с.134-135]. Тобто вчитель може створити таку форму та сприятливе середовище для навчання, адаптувавши методи до індивідуальних потреб учнів.

Індивідуальне навчання – це спосіб викладання, під час якого педагог підлаштовує навчальний процес до запитів, навичок та вподобань учня. Він передбачає надання кожному здобувачеві освіти персоналізованого освітнього напрямку, щоб він мав змогу отримати найкращі можливі результати у навчанні. Це дає можливість адаптувати темп навчання, використовувати різноманітні методи викладання та надавати підтримку студентам з різним рівнем прогресу в навчанні.

Зокрема, методика навчання іноземних мов наголошує на тому, що індивідуалізоване навчання має на меті надати належну та ще кращу підтримку, інструменти для розвитку навичок і потенціалу в учнів у процесі вивчення іноземної мови. Що є вкрай необхідним, оскільки впровадження предмету іноземної мови на ранньому етапі має свою специфіку, коли сучасні діти мають

різноманітні труднощі у навчанні. Це, у свою чергу, може вимагати особливих підходів та індивідуальної адаптації окремих учнів.

Водночас, необхідним фактором є забезпечення учням рівних освітніх можливостей з метою дати змогу кожному здобувачеві освіти досягти успіху в навчанні, що теж не є простим завданням. Завдяки відповідному забезпеченню та спеціальним новітнім методам навчання вчителі можуть допомогти учням подолати труднощі та розвинути їхні навички та здібності.

Персоналізація навчання передбачає акцент на інструментах, методах і темпі навчального процесу залежно від студента. Як підкреслює І. Задорожна, індивідуалізація – це «система психологічних і педагогічних умов для розвитку когнітивної самостійності студентів на основі їхніх психологічних особливостей і відповідного стилю навчання» [2, с. 42].

Сучасна методика іноземних мов має чимало підходів до організації індивідуалізованого навчання. Серед таких виділяють:

- самокероване та мотивуюче навчання, але під керівництвом учителя (self-motivated and directed learning), коли учень виконує завдання сам, але отримує мінімальну підтримку й консультації;
- автономна робота (autonomous learning) передбачає певний рівень відповідальності, що студент бере на себе у процесі самостійного засвоєння мови з використанням різних підручників і навчальних матеріалів;
- індивідуальні заняття з вчителем (one-to-one teaching), коли учень працює лише з одним педагогом;
- самостійне оволодіння іноземною мовою у спеціалізованих центрах навчання (Self-Access Learning Centers) [37].

Самокероване та мотивуюче навчання полягає у тому, що самостійне оволодіння знаннями базується на принципах, суть яких полягає у зміщенні головної ролі з викладача на самого учня. Це означає, що в процесі навчання ініціатива переходить до самого учня: він самостійно вирішує, що саме йому потрібно вивчити, формулює власні цілі, обирає навчальні ресурси, а також

підбирає та реалізовує ефективні способи для досягнення хорошого результату [41].

Багато учнів можуть отримувати користь від самокерованого навчання, особливо в умовах інтегрованої програми, де засвоєння знань відбувається завдяки взаємодії з навчальними матеріалами. У такій моделі учні працюють у власному темпі, зважаючи на свій рівень підготовки, здібності та індивідуальні особливості, а роль викладача зводиться лише до мінімального супроводу. Щоб цей підхід був ефективним, учневі необхідно оволодіти певними вміннями. Серед них – критичне оцінювання власних результатів, здатність цінувати успіхи, прагнення навичка самовдосконалюватися, відкритість до співпраці, а також внутрішня мотивація. Ключовим також є вміння та бажання самостійно знаходити відповіді, користуватися незалежним мисленням та знаходити відповідний підхід до розв’язання проблем [25, с. 3-4].

Продовжуючи цю думку, самокероване та мотивуюче навчання ґрунтується на свідомому виборі й внутрішній мотивації учня. На відміну від мимовільного засвоєння знань, такий процес передбачає чіткі кроки: спершу студент має усвідомити, якої інформації йому бракує та розшукати необхідні дані. Наступним кроком буде наполеглива праця над розширенням та вдосконаленням знань, далі – самостійно та влучно визначити час, коли мета досягнута. Саме це умовно зображують як «цикл свідомого самонавчання», який допомагає зрозуміти, як поєднуються когнітивні та мотиваційні чинники упродовж життя у процесі здобуття нових знань.

Цикл самокерованого та мотивуючого навчання полягає у тому, що запроваджена самим учнем ініціатива пошуку необхідної для нього/неї навчальної інформації сприяє поглибленню бази знань на основі вибору власної поведінки. Про це зазначають Л. Кронін-Голомб та З. Бауер, стверджуючи, що «самостійна ініціація пошуку інформації дозволяє учням самим вирішувати, що вивчати, що включати у свою базу знань і, отже, є важливою для того, щоб кожен окремий учень міг розвиватися як власна унікальна сутність знань» [15, с. 1-2].

Застосування самокерованого та мотивуючого навчання у процесі вивчення іноземної мови має свою специфіку, зокрема доступність різноманітних джерел пошуку інформації – від розмаїття навчальних підручників, як вітчизняних так і зарубіжних, численних навчальних платформ, засобів масової інформації, штучного інтелекту тощо. Зазначена особливість дозволяє здобувачеві освіти самому вирішувати, обирати та застосовувати джерела для власного навчання, які можуть відрізнятися від підручників масового вжитку, застосовувати новітні підходи та стратегії навчання, відповідаючи індивідуальному запиту того чи іншого здобувача освіти.

Автономне навчання / Autonomous learning

Розповсюдженням явищем впродовж останніх років стає автономія навчання учнів (**autonomous learning**), оскільки воно є поширеним у багатьох країнах світу. Його можна трактувати, наприклад як «незалежність у навчанні». Відповідно, Палфрейман і Смітс наводять декілька аргументів на користь розвитку автономного навчання :

- «автономність є правом людини;
- автономне навчання є ефективнішим за інші підходи до навчання;
- учні повинні брати на себе відповідальність за власне навчання, щоб максимально використовувати наявні ресурси, особливо поза класом» [35, с. 3].

Так, Ільдіко стверджує, що «автономне навчання, перш за все, сприяє розвитку критичного мислення, планування та оцінювання навчання, а також рефлексії, свідомому зусиллю з боку учня постійно контролювати процес навчання від початку до кінця.» [25, с. 2].

Автономна робота має на увазі зростання знань, формування компетентностей, вмінь, навичок, розвиток талантів у будь-який час, будь-якими шляхами та методами, спираючись на власні зусилля. Здатність до автономії є прямим впливом на те, на скільки буде ефективним навчання, як це

допоможе учням досягти успіхів у навчанні та житті, що має практичне значення [35, с. 3].

Зокрема, існує багато різних методів та підходів до розуміння автономного навчання під час викладання та вивчення іноземних мов. Зважаючи на те, що педагоги та здобувачі освіти сприймають процес навчання з різних ракурсів, це досить впливає на розуміння поняття автономії. Для вчителів воно пов'язане з організацією освітнього процесу, спираючись на програми та клас, тобто з тим, щоб учень міг самостійно брати відповідальність у вже наявних умовах. Для учнів же автономія має більш поширеніше поняття і стосується не лише уроків, а й як навчання, що відбувається поза шкільною аудиторією [35, с. 5].

Індивідуальне навчання з вчителем / One-to-one teaching

Сучасна методика навчання іноземних мов визнає, що для деяких учнів традиційна форма навчання в класі не може дати позитивного результату. Це може бути в наслідок напруженості в класному середовищі, через невміння учня зосередитись на уроках, або ж просто через брак достатньої уваги вчителя. В такому випадку доречним буде індивідуальне навчання з вчителем (one-to-one teaching).

Водночас, це стосується і здобувачів освіти, знання і навички яких значно перевищують середньостатистичні показники у класі. На допомогу тут прийде індивідуалізоване навчання обдарованих учнів, які вивчають іноземну мову на вищому рівні у порівнянні з іншими здобувачами освіти.

«Індивідуальне навчання відбувається безпосередньо між одним учнем і одним викладачем. На відміну від групового навчання в оточенні інших учнів, індивідуальне навчання забезпечує більше взаємодії та менше відволікаючих факторів» [40].

В Україні такий досвід викладання та навчання іноземної мови має вагоме місце у сьогоденні. Зважаючи на імміграцію внаслідок війни, це питання стає все актуальнішим для тих, хто хоче здобути вітчизняну освіту. В Україні

учні мають можливість використовувати такі доступні форми організації «індивідуального навчання»:

1. «Екстернатна форма –коли учень самостійно засвоює весь матеріал, після чого у школі оцінюють його знання. Такий підхід дозволяє таким здобувачам, які мають нестандартний розклад, або ж особливі сімейні обставини мати можливість навчатися.

2. Сімейна (домашня) форма передбачає, що весь освітній процес для учня самостійно організовують його батьки. Вони ж відповідають за здобуття знань на рівні не нижче освітніх стандартів.

3. Педагогічний патронаж – форма, у випадку якої освітній процес і засвоєння знань забезпечує педагогічний працівник» [41].

Відповідно під час індивідуального заняття з вчителем один на один учні мають можливість приєднуватися дистанційно, брати участь у високоякісній взаємодії зі своїм викладачем, який у свою чергу може більш персоналізувати завдання, детальніше проаналізувати роботу і звернути увагу на можливі прогалини.

Центри з вивчення іноземних мов / Self-Access Learning Centers (SALCs)

Тема автономного навчання стала основою для впровадження, розвитку та просування центрів самостійного навчання по всьому світі, а саме для вивчення іноземної мови. Тому, важливим ресурсом для досягнення такого виду вважається наявність спеціалізованих центрів по всьому світі.

Такі центри створюють простір, у якому з'являється можливість самостійно вивчати іноземну мову. З таких міркувань, можна дійти до висновку, що доступність та сприятливі умови для самонавчання є ключовим викликом для центрів самостійного навчання, адже існують певні труднощі із добровільним відвідуванням та участю в такому навчальному середовищі [40, с. 3].

Л. Кукер у своїй роботі сформувала особисту думку. щодо самостійного навчання у спеціалізованих центрах, у якій виділила такі основні принципи:

1. Самонавчання має бути само-доступним. Часто учні стикаються із примусовим відвідуванням таких центрів. Самонавчання повинне бути повністю добровільним, незважаючи на необхідність залученості до такого виду діяльності, і тільки тоді воно матиме справжній результат.

2. Здобувачі освіти повинні інтегруватися в роботу таких центрів. З метою підтримки ефективності таких центрів на належному рівні, необхідною умовою є важливість учнів. Вони – не просто користувачі, а й учасники роботи. Завдання учнів не лише брати участь у щоденному функціоналі центру, а безпосередньо допомагати добирати та тестувати навчальний матеріал, популяризувати діяльність центру серед своїх однолітків та в школі.

3. Навчатись слід із задоволенням. Ще однією умовою для функціонування вище зазначених центрів є цікаве вивчення мови – найефективніший спосіб та хороше заохочення учнів до роботи. Одним із чудових прикладів слугує справжня взаємодія з англійською мовою, тобто показ фільмів, прослуховування пісень оригінальною мовою, спілкування в реальному часі з носіями. Не варто обмежувати заняття в центрах традиційними викладом матеріалу, підручниками, письмовими роботами в зошиті. Сучасне покоління потребує відповідних рішень, і тільки тоді самонавчання буде приємним, корисним та ефективним.

4. Середовище навчання має заохочувати до вивчення іноземної мови. Замість звичних класів та типової розсадки учнів можна використовувати оригінальні. До прикладу, ретельно підібрати кольорову гаму в класі, стільці та парти замінити на зручні пуфи для сидіння, використати цікавий декор, який буде нагадувати певну країну. Створення іншої атмосфери спонукатиме до вільної розмови та місця в якому хотітиметься проводити час [14, с.5-9].

Відповідниками таких центрів в Україні є дитячі центри розвитку дитини, численні мовні школи, зосереджені на навчанні іноземних мов учнів різних вікових груп, групи продовженого дня в державних та приватних школах, а також розмовні клуби при бібліотеках, клубах тощо

Сучасна психолого-педагогічна наука покладається на чотири сфери принципів, орієнтованих на учнів, які забезпечують комплексну основу для розуміння того, як різні принципи взаємодіють і працюють разом, щоб впливати на учнів і навчальний процес.

Зокрема, Рей Крозьє звертає увагу на чотири ключові сфери:

- Когнітивна і метакогнітивна, яка охоплює інтелектуальні здібності учнів і те, як вони підтримують навчальний процес.
- Мотиваційна та афективна, яка підкреслює роль мотивації та емоцій у формуванні навчального досвіду.
- Розвиваюча та соціальна, яка вивчає вплив різних факторів розвитку та значення соціальної взаємодії у навчанні та особистісному зростанні.

Водночас, проблема індивідуалізації навчання потребує звернення уваги на основоположні когнітивні та метакогнітивні принципи, врахування яких впливає на розв'язання основних завдань, які стоять перед школою загалом і вчителем іноземної мови зокрема у процесі індивідуалізації навчання іноземної мови.

Так, Рей Крозьє виокремлює наступні принципи:

Принцип 1: Навчання як процес. Означений принцип полягає у тому, що розуміння складних предметів є найбільш ефективним, коли учні активно конструюють значення у процесі використання інформації у поєднанні з досвідом.

Принцип 2: Цілі навчання. Розуміння цілей навчання здобувачем освіти під керівництвом і підтримкою вчителя може розвивати змістовні і добре структуровані знання в учнів.

Принцип 3: Конструювання знань. Добре підготовлені учні пов'язують нову інформацію з тим, що вони вже знають, для покращення розуміння.

Принцип 4: Стратегічне мислення. Зміст цього принципу полягає у тому, що успішні учні застосовують різні стратегії мислення та міркувань для досягнення складних навчальних цілей.

Принцип 5: Метанізнання. Навички мислення вищого порядку, такі як моніторинг і коригування когнітивних процесів, підтримують творче і критичне мислення.

Принцип 6: Навчальне середовище. Такі фактори, як культура, технології та методи навчання, формують і впливають на навчальний процес [16, с. 9].

Водночас, Барбара Маккомбс виокремлює мотиваційні та афективні фактори, які передбачають врахування вчителем іноземної мови наступних принципів.

Одним з таких факторів є **вплив мотивації та емоцій на навчання**. Вчена має на увазі, що обсяг і якість навчання залежать від мотивації учня, яка формується емоціями, переконаннями, інтересами, цілями та звичними способами мислення.

Наступним фактором є **внутрішня мотивація до навчання**. Сутність цього фактору полягає у тому, що творчість, критичне мислення та допитливість підживлюють внутрішню мотивацію. Захоплюючі завдання, які є достатньо складними, особистісно значущими і дають можливість вибору та контролю, ще більше підвищують мотивацію.

Мотивація як рушій докладання зусиль. Дослідниця переконана, що оволодіння складними знаннями та навичками вимагає постійних зусиль і керованої практики. Без мотивації учні навряд чи докладатимуть необхідних зусиль, якщо їх до цього не примушуватимуть.

Разом з тим, Барбара Маккомбс звертає увагу на фактори розвитку та соціальні фактори:

Фактор впливу розвитку на навчання полягає у тому, що у процесі навчання здобувачі освіти стикаються з різними навчальними можливостями та викликами. Навчання є найбільш ефективним, коли враховується фізичний, інтелектуальний, емоційний та соціальний розвиток.

Фактор соціального впливу на навчання наголошує на тому, що навчання формується у процесі соціальної взаємодії, у стосунках та спілкуванні з іншими людьми.

Фактори індивідуальних відмінностей, на переконання вченої, передбачають наступне:

- Варіативність у навчанні, коли учні мають унікальні підходи, стратегії та здібності, на які впливають їхній минулий досвід та генетичні особливості.
- Важливість різноманітності, оскільки навчання є найбільш ефективним, коли визнаються та враховуються індивідуальні відмінності в мові, культурі та соціальному походженні.
- Роль стандартів та оцінювання полягає у тому, що встановлення високих, але досяжних очікувань і використання різних форм оцінювання (діагностичного, на основі процесу та на основі результатів) є важливими для відстеження та підтримки прогресу в навчанні [16, с.6].

Разом з тим, методика навчання іноземних мов звертає увагу на врахування індивідуальних відмінностей учнів, маючи на увазі те, що унікальні характеристики учнів впливають на їхнє навчання. Тому, останнім часом освітяни та навчальні заклади враховують різноманітність у навчанні, спираючись на те, що оцінювання та стандарти повинні максимально враховувати ці відмінності. Кожна з цих сфер по-різному впливає на учнів, а їхня спільна взаємодія створює динамічний ефект, який формує індивідуальний навчальний досвід» [16, с. 8-9].

Підсумовуючи, можна сказати, що ефективне навчання є складним процесом. Він залежить від активної участі самого здобувача освіти, його мотивації, емоційного стану, рівня розвитку та соціального контексту. що індивідуалізація та автономність навчання мають особливе значення для сучасного учня. Коли здобувачі освіти отримують можливість брати більше відповідальності за власний розвиток і користуватися різними формами підтримки, це підвищує їхню мотивацію та робить навчальний процес результативнішим і ближчим до реальних потреб.

У процесі забезпечення індивідуалізованого навчання слід враховувати когнітивні аспекти навчання. Має місце важливість активного формування

знань, стратегічного мислення, метапізнання та впливу навчального середовища на учнів. Водночас, мотиваційні, емоційні, соціальні та індивідуальні фактори впливають на зацікавленість, наполегливість та здатність учнів досягати успіху в навчанні. Послання означених підходів допомагає нам розробити гнучку модель навчального процесу, яка відповідає потребам кожного здобувача освіти, що є особливо важливим у навчанні іноземних мов.

1.2. Індивідуальні когнітивні (психолінгвістичні) особливості та вікові аспекти сприймання та засвоєння навчального матеріалу у процесі вивчення іноземної мови

Навчання іноземної мови, як відомо, є довготривалим, клопітким процесом, який вимагає від учителя застосування розмаїття педагогічних підходів, стратегій і технологій навчання іноземної мови, а також законів, правил та закономірностей навчання іноземних мов. Водночас важливе місце має врахування педагогом психологічних та когнітивних особливостей тих, хто вивчає іноземну мову.

Означені проблеми входять до царини досліджень психолінгвістики – міждисциплінарної галузі, що об'єднує лінгвістику, психологію та когнітивну науку, досліджує процеси сприймання, обробки та продукування мовлення. У контексті навчання іноземних мов психолінгвістичні механізми включають увагу, пам'ять, мислення, мовну обробку та стратегічне мислення. Ці когнітивні компоненти є основою успішного оволодіння іншомовними навичками [3].

Як показують психолінгвістичні дослідження, ті, хто вивчає іноземну мову, відрізняються за своїми звичними способами мислення. Ці відмінності виходять за рамки загальних навчальних стилів чи вподобань і часто називаються психологами когнітивними стилями.

Психолінгвістичні дослідження Ж. Піаже, Н. Чомського та інших дослідників навчання та засвоєння рідної та іноземної мови доводять, що процеси мовного навчання відрізняються у дітей, підлітків і дорослих. Діти мають високий рівень нейропластичності, вміння мозку змінюватися та

адаптуватися, що дозволяє їм засвоювати мови інтуїтивно, без свідомого аналізу граматичних структур. Це підтверджує гіпотеза «критичного періоду», згідно з якою до певного віку (приблизно до 12 років) людина здатна засвоїти мову на рівні носія. Підлітки ж уже розвивають аналітичне мислення, що дозволяє їм опановувати граматичні правила більш усвідомлено, хоча й з меншою легкістю, ніж діти [29].

Сучасна методика навчання іноземних мов враховує вищезгадані фактори у процесі організації вивчення іноземної мови в українській школі. Зокрема, беруться до уваги такі психолінгвістичні чинники, як обсяг оперативної пам'яті, рівень довільної уваги, мовленнєвої тривожності, здатності до мовного прогнозування, а також мотиваційні аспекти. Наприклад, учні з високим рівнем тривожності можуть уникати говоріння, навіть якщо володіють достатнім словниковим запасом.

У процесі навчання іноземної мови особливого значення набувають когнітивні стратегії, до яких належать: повторення, узагальнення, організація матеріалу, асоціації, самоконтроль. Учитель іноземної мови враховує те, що деякі стратегії більш притаманні молодшим учням (гра, візуалізація), інші – старшим (аналітичне мислення, переклад, логічне структурування знань). Водночас використання метакогнітивних стратегій – планування, моніторинг, оцінювання власного навчання – дозволяє більш ефективно контролювати мовний розвиток [16].

Разом з тим, врахування когнітивного віку та індивідуального стилю учня дозволяє оптимізувати навчальний процес. Для дітей корисними є методи навчання через гру, казки, пісні, ритм, повторення. Підлітки краще реагують на змістовне навчання з культурними аспектами, проектною діяльністю, дебатами. Для дорослих важливо забезпечити логічну структуру, приклади реального застосування мови, а також міждисциплінарні зв'язки з професійною сферою.

Широкі можливості для адаптації навчальних матеріалів відповідно до когнітивних особливостей відкривають сучасні цифрові технології – від

індивідуалізованих мобільних додатків до систем штучного інтелекту, що підлаштовують подачу інформації до потреб конкретного користувача.

Психолінгвістика враховує те, що кожен учень по-різному сприймає світ, маючи свій унікальний підхід до навчання. Дослідження показують, що різні вікові групи – діти, підлітки та дорослі відрізняються за рівнем когнітивного розвитку, стилями сприйняття та стратегіями навчання. Підлітковий вік вирізняється переходом до більш абстрактного та систематичного мислення, що відкриває нові можливості для усвідомленого засвоєння граматики, розвитку критичного мислення й формування метакогнітивних стратегій [16].

Врахування когнітивних та психолінгвістичних особливостей учнів у процесі вивчення іноземної мови є ключовим чинником ефективності навчання. Розуміння цих різних стилів навчання впливає на те, як вчителі взаємодіють зі своїми учнями, організовують групові проєкти та модифікують індивідуальне навчання. Не знаючи і не розпізнаючи ці численні стилі навчання, вчителі ризикують мати певну кількість дітей, які відстають від своїх однолітків. І частково це стається через те, що їхній конкретний стиль навчання не був використаний [16].

Описуючи індивідуальні психолінгвістичні особливості та вікові аспекти сприймання та засвоєння навчального матеріалу у процесі вивчення іноземної мови на середньому етапі шкільної освіти, не можливо не звернути увагу на те, що це так званий підлітковий період у дітей, особливістю якого є когнітивні навички та формування самосвідомості.

Як стверджує Дж. Ліліан, «когнітивні навички у підлітків – це розумові здібності та процеси, що сприяють мисленню, навчанню, пам'яті та вирішенню проблем у підлітковому віці» [16].

Психолінгвістика виокремлює три підходи для розуміння когнітивних навичок, а саме:

- «психометричний», який наголошує на визначенні інтелекту;
- «розвивальний», що фокусується на унікальних когнітивних процесах;

– «інформаційно-обробний», котрий описує когнітивний розвиток, проводить аналіз покращення пам'яті та набуття навичок вирішення проблем підлітками [16].

Слід відзначити, що з погляду *психометричного підходу*, підлітковий вік вважається стабільним періодом когнітивного функціоналу. Коефіцієнт інтелекту (IQ) майже не зазнає змін у цей час. І навіть коли помічається стрес та статеве дозрівання у підлітків, тривалі зміни практично не відбуваються. Це свідчить про те, що під час вивчення іноземної мови у середній школі учні уже мають стабільний інтелектуальний потенціал та можуть ефективно використовувати його під час роботи на уроках. Важливою складовою постає «когнітивна стійкість», оскільки вона сприяє створенню сприятливих умов для розвитку мовних стратегій, зокрема, поліпшення навичок читання, письма та говоріння. Це пояснюється тим, що увага та здатність до аналізу залишаються збалансованими [16].

У свою чергу, *розвивальний підхід* зосереджується на визначенні когнітивних вмінь та порівнянні їх з аналогічними в різних вікових категоріях. Він «охоплює як якості мислення, так і процес змін». Зокрема, засновник когнітивного підходу до розвитку мовлення у дитини Ж. Піаже роз'яснює детальніше якісні зміни в мисленні, які мають значний вплив на вивчення іноземної мови, і умовно розділяє їх на дві стадії.

Дослідник виокремлює конкретно-операційну стадію (від 7 до 12 років), коли діти мислять логічно, лише коли навчання пов'язане з реальністю. Лексичні одиниці, які дотичні до щоденної рутини, дій краще запам'ятовуються. А граматику, відповідно, сприймається ефективно, коли підкріплюється наочними поясненнями чи прикладами. В цьому і визначається специфіка вивчення іноземної мови на конкретно-операційній стадії [16].

Наступною стадією є формально-операційна (після 12 років), яка постає завершальною у процесі пізнання. Починаючи з підліткового віку, за Піаже, мислення стає більш логічним, абстрактним, гіпотетичним та систематичним. Цей фактор має пряме відношення до розвитку мовленнєвих

здібностей. Учні вже можуть швидко запам'ятовувати граматичні правила, робити узагальнення, порівнювати, будувати гіпотези. Вони спершу отримають знання, а потім перевіряють їх на практиці. Підліткам хочеться фіксувати припущення та робити висновки, тож це сприяє розвитку критичного мислення під час контролю, анотації або висловленню власної думки.

“Information-Processing Approach” / Підхід врахування обробки інформації передбачає подальший розвиток мовлення того, хто вивчає мову. Дослідження показують, що підлітки, до прикладу, розвивають кращу самосвідомість, яка дає змогу аналізувати власні процеси мислення.

Так, Джон Флавелл говорить, що «когнітивний розвиток – це набуття дедалі складніших та ефективніших навичок вирішення проблем» [16]. Вчений має на увазі, що підлітки здатні одночасно осягнути, утримувати й опрацювати більший обсяг матеріалу під час вивчення іноземної мови, а саме слова, граматичні структури, контекстуальні підказки. Асоціативне мислення сприяє хорошій пам'яті.

Однією перевагою асоціативно-образного мислення над словесно-логічним, полягає в тому, що результат будь-якого асоціативного комплексу, в першу чергу, є великою яскраво забарвленою картинкою, а не словом. Тобто, він працює на принципі індукції, а не дедукції. Абстрактне мислення й уміння формувати гіпотези відкривають підліткам можливість не просто механічно повторювати мовні конструкції, а експериментувати над ними, змінювати та створювати різні варіанти побудови висловлювань [16].

Як стверджує М. Іфада, «самосвідомість – здатність розпізнавати власні емоції та думки, а також їхній вплив на свою поведінку. Учні, які мають кращі емоції, демонструють кращі перспективи у своїй поведінці під час навчання, особливо коли стикаються з невдачею, і це стає важливим у процесі навчання» [26, с. 337].

Це безпосередньо впливає на процес вивчення іноземної мови, адже учні цього віку вже здатні свідомо відстежувати свої стратегії навчання, коригувати помилки та обирати найбільш ефективні способи опрацювання мовного

матеріалу. Когнітивні зміни підліткового віку також позначаються на соціальній поведінці: школярі краще розуміють різні точки зору та здатні враховувати контекст комунікації, що є ключовим у засвоєнні іншомовного спілкування.

Таким чином, когнітивний розвиток у цей період не лише сприяє зростанню здатності до міркування, а й формує основу для глибшого опанування іноземної мови та розвитку соціокультурної компетентності.

Разом з тим, когнітивними стилі визначають як відмінні способи сприйняття та обробки інформації, що формують стійкі та послідовні моделі адаптації, які пов'язують когнітивні та емоційні аспекти особистості [7, с. 117].

Прихильники концепції когнітивного стилю підкреслюють, що він не залежить від інтелекту, стверджуючи, що відмінності у виконанні когнітивних завдань не можна пояснити лише варіаціями інтелектуальних здібностей. Вони вважають, що різні когнітивні стилі мають однакову вагомість і можуть призводити до схожих рівнів успіху, оскільки люди можуть досягати однакових результатів різними методами [7, с. 118].

Як стверджує Роберт Штернберг та Лі-Фан Джан, «когнітивні стилі описують типові підходи до сприйняття і запам'ятовування інформації, а також до вирішення проблем і прийняття рішень» [44, с. 32].

Існує три загальноприйнятих типи сприймання учнями інформації, але багато вчених виділяють ще більше, до 12 типів.

Основними типами є аудіальний, візуальний та кінестетичний. Такий поділ існує для того, щоб вчителі могли краще зрозуміти, які методи використовувати під час навчання учнів, щоб зробити процес навчання цікавим, ефективним і продуктивним.

Учні які надають перевагу візуальному типу сприймання найкраще засвоюють матеріал іноземної мови тоді, коли мають перед собою зображення чи інші наочні матеріали, які допомагають закріпити інформацію в пам'яті. Якщо учень належить до цього типу, одного лише аудіо буде недостатньо. Звісно, корисно чути живу мову, мати змогу перемотати чи повторити

прослухане, проте без візуальної опори запам'ятати все буде значно складніше [33]. Вони люблять читати та вважають за краще бачити слова, які вивчають.

Візуальний тип навчання передбачає застосування вчителем іноземної мови розмаїття відеоматеріалу, фото, малюнків, таблиць тощо. Іншими словами, коли домінує візуальний стиль навчання, доцільно застосовувати стратегії, що підсилюють саме зорове сприйняття. Наприклад, на заняттях з іноземної мови учні можуть переглядати відео, презентації, різноманітні ілюстровані доповнення від вчителя. Особливу увагу їм потрібно звертати на ключові слова, написані на слайдах чи дошці, щоб краще структурувати інформацію. Важливо поєднувати слухання з текстом, картинками, щоб більше зрозуміти матеріал. Ефективним також буде використання кольорів, позначок чи символів у записах учнів.

Аудіали, як правило, мають особливу здібність – вони легко сприймають інформацію на слух. Один із чудових способів зробити процес вивчення іноземної мови для них ефективним – це зберігати лаконічність. Здобувачі освіти, що належать до цієї когорти, вважають за краще вчитися, слухаючи. Їм подобаються розмови і можливість взаємодіяти з іншими. Їм не потрібно бачити написані слова [33].

Кінестетики, яких також ще називають тактильними учнями, навчаються шляхом занурення в реальне середовище спілкування. Найкращий спосіб вивчити мову – подорожі. Практика та ситуації, коли спілкування стає необхідною умовою виживання, які містять у собі й навчання, й практику, краще та швидше вплинуть на опанування мови учнями. Тактильні учні навчаються, торкаючись і маніпулюючи предметами, що відомо як «практична» робота. Вони люблять рух і потребують частих перерв у роботі [33].

З таким стилем навчання учні почуваються цілком комфортно без зорової підтримки. Вони легко сприймають усні інструкції та отримують задоволення від розмов і живого спілкування. Особливе зацікавлення викликають рольові ігри та подібні інтерактивні завдання. Такі студенти зазвичай активно ставлять запитання, охоче долучаються до дискусій, намагаються самі знайти

практичний зв'язок між іноземною мовою та реальним життям. Їхній стиль навчання можна описати як «навчання через дію».

Розуміння особливостей як навчальних стилів, так і когнітивних, може бути корисним для вчителя іноземної мови при формуванні методів навчання. Однак, як стверджує М. Фролл, вони мають слугувати лише орієнтиром, а не жорсткими рамками. Учні не повинні бути обмежені конкретними підходами до навчання, заснованими виключно на цих когнітивних стилях, оскільки особисті уподобання та вибір також відіграють значну роль у їхньому освітньому досвіді [33].

Згідно з Віллінгом, було визначено кілька когнітивних стилів навчання, зокрема: комунікативний, аналітичний, орієнтований на авторитет та конкретний.

Комунікативний стиль навчання. Учні з комунікативним стилем процвітають у соціальному навчальному середовищі. Вони покладаються на особистий зворотний зв'язок і взаємодію, отримуючи найбільшу користь від дискусій і групових занять. Такі учні досягають успіху в умовах співпраці і найкраще працюють у класі, де заохочується відкритий діалог і спільне прийняття рішень.

Аналітичний стиль навчання. Учні з аналітичним стилем навчання – незалежні мислителі, яким подобається вирішувати проблеми та досліджувати ідеї, щоб виробити власні принципи. Вони надають перевагу логічному, структурованому поданню нового матеріалу з можливістю самостійного дослідження. Ці учні серйозні, цілеспрямовані та дотримуються високих стандартів, що робить їх особливо чутливими до невдач.

Стиль навчання, орієнтований на авторитет. Учні з авторитарним стилем відповідальні та надійні, надають перевагу структурованому та послідовному навчанню. Вони процвітають у традиційному класі, де вчитель є беззаперечним авторитетом. Ці учні цінують чіткі інструкції та чітко визначений навчальний шлях, але можуть почуватися некомфортно під час відкритих дискусій, які вимагають досягнення консенсусу.

Конкретний стиль навчання. Учні з конкретним стилем навчання поглинають і обробляють інформацію через активний, практичний досвід. Вони надають перевагу матеріалу, що має безпосередню практичну цінність, і від природи є допитливими, спонтанними та відкритими до ризику. Ці учні процвітають у різноманітному та динамічному навчальному середовищі, їм не подобаються рутинні завдання та письмові роботи. Натомість вони надають перевагу вербальній та візуальній взаємодії, люблять розваги та віддають перевагу фізично інтерактивному навчанню [42].

Жан та Стенберг звертає увагу на інший когнітивний стиль, що полягає у протиставленні імпульсивності та рефлексивності. Вчений зазначає, що «...люди з імпульсивним когнітивним стилем, як правило, реагують швидко, але більш схильні до помилок. На відміну від них, люди з рефлексивним стилем потребують більше часу на обробку інформації, що, як правило, призводить до більшої точності. З огляду на характер академічних завдань, рефлексивний підхід часто виявляється кращим, особливо в таких сферах, як розв'язання математичних задач або специфічні завдання з читання, які вимагають ретельного обмірковування. Однак є ситуації, коли певний рівень імпульсивності може бути корисним. Наприклад, для того, щоб бути ефективним учасником навчальної групи, яка співпрацює, може знадобитися реагувати на ідеї інших спонтанно, а не надмірно аналізувати кожну відповідь. Так само успіх у командних видах спорту часто залежить від швидкого, інстинктивного прийняття рішень, а не від свідомого обмірковування кожного кроку» [36].

Частиною обов'язку вчителів є адаптація викладання до конкретної групи учнів, яких навчають в цей момент. Ефективний вчитель враховує переваги кожного учня таким чином, щоб в результаті бути впевненим, що діти справді засвоїли матеріал.

Водночас Прічард та Вулєрд наголошує на другому, і, можливо, не менш очевидному, підході, який полягає в тому, щоб заохочувати учнів до розвитку більш збалансованого когнітивного стилю. Тим, кому важко дається

самостійність у роботі, може знадобитися структуроване керівництво, яке допоможе їм ефективно організовувати та аналізувати інформацію, наприклад, розбити звіт з наукової лабораторії на частини. Аналогічно, студенти з високим рівнем рефлексії можуть отримати користь від можливостей брати на себе більше спонтанних ризиків, наприклад, брати участь у творчих письмових вправах без надмірного планування. Розвиваючи як сильні сторони, так і сфери для зростання, вчителі можуть допомогти учням розвинути більш адаптивний і всебічний підхід до навчання [19].

Таким чином, завдання вчителя іноземної мови полягає у створенні гнучкого навчального середовища, що враховує як вікові особливості когнітивного розвитку, так і індивідуальні стилі навчання кожного здобувача освіти. Поєднання традиційних і сучасних методик, включно з цифровими технологіями та інтерактивними завданнями, дозволяє залучити учнів із різними когнітивними стилями й забезпечити гармонійний розвиток іншомовних компетентностей. Опора на сильні сторони учнів разом із розвитком менш виражених навичок сприяє формуванню всебічної іншомовної комунікативної компетентності та створює підґрунтя для успішного опанування іноземною мовою. Важливим аспектом є надання розмаїття вибору способів вивчення іноземної мови кожним здобувачем освіти. Не повинно мати місце нав'язування того чи іншого стилю навчання, чи обмеження учня у виборі власного стилю навчання. Учень повинен самостійно обрати той, який буде найповнішою мірою сприяти засвоєнню навчального матеріалу.

1.3. Стратегії сприймання та засвоєння навчального матеріалу залежно від індивідуальних особливостей учнів

Швидкоплинність сьогодення ставить перед нами нові виклики, обставини та ситуації, які вимагають вивчати іноземні мови. Можливість вільно ними володіти та бути незалежним від інших людей, створює великі перспективи та мотивує до вивчення. Практична значущість передусь всьому, адже іноземна мова ключ до таких складових, як кар'єрний ріст,

конкурентоспроможність, порозуміння між людьми та просування себе у світі. Вона постає незамінним інструментом та основою в освіті, науці, мистецтві, політиці та ін. В свою чергу, епоха цифровізації та штучного інтелекту надає необмежені ресурси, спрощує весь процес навчання та робить його комфортним у будь-якому місці та в будь-який час.

Знання іноземної мови й надалі залишається ключовою компетентністю, трансформуючись у стан необхідності та базового мінімуму, який потрібний для покращення когнітивних здібностей таких, як пам'ять, увага, критичне та логічне мислення. Важливим є той факт, що найкраще опанування матеріалу відбувається у шкільний період.

Ось чому важливість розуміння вчителем іноземної мови різноманітних стилів для досягнення певних цілей в освітньому процесі має значний вплив. Як фахівець-професіонал він повинен чітко розуміти, які можна використати на тому чи іншому уроці, а які будуть недоречними. Вміння знайти переваги різних типів сприймання інформації, таких як аудіальний, візуальний та кінестетичний є філігранною роботою вчителя. Слід також пам'ятати, що нереалістично очікувати, що одна методика викладання підійде для кожної дитини, оскільки учні мають різні стилі навчання та стратегічні уподобання.

Згідно з Ш. Зафар, навчальні стилі стосуються стабільних, довготривалих рис і вподобань, які відрізняють одного учня від іншого. На відміну від них, стратегії навчання – це конкретні техніки або підходи, які використовуються для вирішення певного завдання або проблеми. Стратегії можуть суттєво відрізнятися в межах однієї особи, тоді як стилі залишаються більш послідовними і передбачуваними. Стратегії навчання – це так звані методи, які учні обирають для вивчення нової мови. Вчена вважає, що на цей вибір впливають такі фактори, як мотивація, когнітивний стиль, особистість, навчальний контекст і наявні можливості [43, с. 641].

«Стратегії навчання – це конкретні розумові та комунікативні процедури, які використовують учні для вивчення та використання мови...» [42, с.2].

Багато досліджень у галузі вивчення другої іноземної мови були спрямовані на визначення стратегій, які застосовують вчителі, щоб навчити учнів покращувати своє навчання. Стратегії навчання слугують інструментами для активного, самокерованого залучення, що є важливим для розвитку комунікативних здібностей у вивченні мови.

Виділяють шість широких категорій стратегій:

1. Стратегії пам'яті (наприклад, групування, образи, асоціації).
2. Когнітивні (наприклад, міркування, аналіз, узагальнення).
3. Компенсаційні (наприклад, вгадування значень, використання синонімів).
4. Метакогнітивні (наприклад, самоконтроль, зосередження уваги на навчанні, організація та планування, оцінка навчання).
5. Афективні (наприклад, самозаохочення, зменшення тривожності).
6. Соціальні (наприклад, співпраця, співпереживання) [21].

Видається релевантним розглянути кожну стратегію, звертаючи увагу на особливості її застосування. До прикладу, учитель іноземної мови має усвідомлювати, що пам'ять охоплює здатність мозку зберігати, оформляти, структурувати, доповнювати та формувати інформацію перед її інтегруванням у довгострокову пам'ять для майбутнього використання.

Методисти розмежовують довгострокову та короткострокову види пам'яті, стверджуючи, що «довготривала пам'ять ... формується щоразу, коли мережа нейронів будується спеціально для досягнення мети збереження знань; отже, особливо в контексті усвідомлення плину часу, те, що було вивчено, може запам'ятатися на кілька тижнів, місяців або років після того, як це було вперше зустріли. На противагу, короткочасна пам'ять діє протягом обмеженого відрізка часу, зазвичай не більше 30 секунд» [31, с. 274].

Водночас «сенсорна пам'ять зберігає інформацію, пов'язану з такими органами чуття, як зір та слух, протягом короткого періоду часу (секунд), перш ніж інформація буде оброблена далі. Короткочасна пам'ять обробляє отриману

інформацію, і за допомогою регулярних повторень вона готова до довгострокового зберігання або до реагування. Інформація в довгостроковій пам'яті людини є постійною і здатна зберігати інформацію різними способами» [38].

На рисунку 1.1 зображено модель зберігання та обробки у пам'яті.

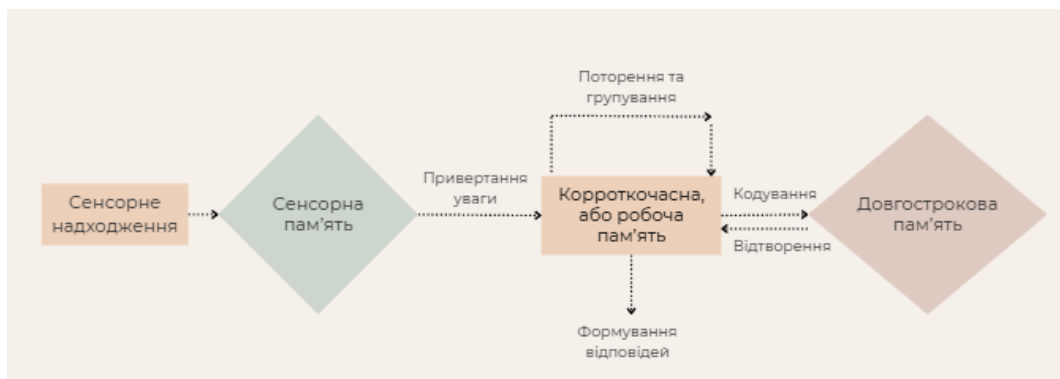

Рис. 1.1. Модель зберігання та обробки інформації у пам'яті.

Знання вищезгаданих психофізіологічних явищ допоможе вчителю іноземної мови зрозуміти, що коли учні не розуміють певний текст чи розмову іноземною мовою, вони певний час не відповідають, це пов'язано з використанням семантичної пам'яті, яка допомагає переформулювати інформацію. Якщо ж виникають труднощі із конкретними словами, числами, іменами, іншими лексичними чи граматичними конструкціями, можна спробувати відновити це у своїй уяві чи знайти асоціації.

Учитель іноземної мови опирається на застосування учнями вищезгаданих типів пам'яті при виконанні учнями таких завдань як

- запам'ятовування, що означає не дослівне розуміння поняття, а можливість пов'язати його з іншим в іноземній мові;
- повторення вивчених нових слів чи граматичних структур;
- перенесення інформації, коли учень може застосування попередні знання для полегшення вивчення мови;
- римування або скоромовки допомагають вірно відтворювати ті чи інші звуки в іноземній мові.

Сучасна методика навчання іноземних мов бере на озброєння когнітивні стратегії навчання. Це «розумові процедури або алгоритми для досягнення

когнітивних цілей, таких як вирішення проблеми, підготовка до іспиту або розуміння прочитаного. Когнітивні стратегії працюють безпосередньо з вхідною інформацією, маніпулюючи нею для покращення навчання [18].

Е. Альхайсоні визначив кілька ключових когнітивних стратегій, серед яких є повторення, тобто імітація розмовної мови, вголос або мовчки. Повторення має важливе значення для учнів середньої школи, адже саме в цей час формується основа мовних навичок. Практика розмовної мови, як вголос, так і мовчки, допомагає закріплювати правильну вимову, інтонацію, наголоси [7, с. 115].

Розмаїття видів і форм роботи, які впроваджуються на уроці іноземної мови з використанням когнітивних технологій включає:

- виведення – процес використання контекстуальних підказок для виведення незрозумілих чи невідомих значень;
 - метод ключових слів, коли учень може провести паралель між словами іноземної мови та рідної зі схожими за звучанням словами для полегшення запам'ятовування;
 - контекстуалізація – розуміння певного речення чи тексту та вбудовування у нього пропущених слів або фраз;
 - уявлення – створення уявних образів для кращого запам'ятовування [7, с. 125].

Наступним важливим аспектом є використання розмаїття ресурсів, включаючи мовні матеріали, словники та інші інструменти, відкриває нові можливості для учнів середньої школи у вивченні іноземної мови. Поєднання традиційних методів з цифровими інструментами допомагає учням швидко знаходити значення нових слів, практикувати вимову, виконувати інтерактивні вправи і навіть спілкуватися з віртуальними партнерами по розмові. Це робить процес навчання більш динамічним, практичним і наближеним до реальних комунікативних ситуацій.

В рамках застосування когнітивних стратегій навчання конспектування дозволяє учням записати ключові моменти, наприклад, граматичні структури

чи незрозумілі фрази, і зробити їх більш систематизованими, зрозумілими та доступними для повторення пізніше.

Дедукція як стратегія передбачає свідоме застосування вивчених правил при обробці мови, тобто говорінні чи письмі. Рекомбінація дозволяє поєднувати менші мовні елементи для формування нових виразів, які надалі можна сміливо використовувати в розмові іноземною мовою [34, с. 121].

Наступним важливим фактором вивчення іноземних мов є застосування учнями компенсаційних стратегій. Це комунікативні стратегії, які використовують учні для компенсації обмежень у своєму мовленні. Вони дозволяють учням використовувати мову в усній або письмовій формі, не зважаючи на прогалини в знаннях і поділяються на дві групи: розумне вгадування; подолання обмежень в усному та письмовому мовленні [27, с. 34].

Подолання обмежень в усному та письмовому мовленні передбачає використання альтернативних способів вираження думки. Тобто коли бракує чогось, використати синоніми, або ж спробувати описати іншими та простішими словами. Здогадка допомагає учням, попри прогалини у знаннях та малий словниковий запас, впевнено віднаходити схожість незнайомих слів у рідній мові та здогадуватися продовження з контексту [11, с. 35].

Метакогнітивні стратегії за Джоном Флавеллом, передбачають знання людини про власні когнітивні процеси та продукти або будь-що, пов'язане з ними. Вчений виокремлює такі три поняття «метакогнітивні знання», «метакогнітивний досвід» та «метакогнітивні стратегії» [23, с. 12].

Завданням вчителя іноземної мови є розкриття значення та важливості оволодіння учнями метакогнітивними стратегіями, що охоплюють навички, які використовуються для планування, моніторингу та оцінювання процесу навчання. Ці стратегії допомагають здобувачеві освіти зосередитися на управлінні своїм навчанням. Основою даної стратегії постає самоконтроль, коли учні мають змогу планувати виконання завдань, повторяти нові слова, перевіряти свої знання, робити аналіз та контролювати виконання як під

керівництвом учителя, так і в роботі в групах та індивідуальній роботі учня над вивченням іноземної мови.

Учні повинні бути свідомими та обізнаними у своїх здібностях, можливостях та навичках, зосереджуватися на процесі вивчення іноземної мови, вміти оцінювати свої індивідуальні потреби у навчанні. Відповідно, метод спроб та помилок має допомогти їм з'ясувати, що для них краще підходить, які слабкі та сильні сторони у них є [22].

Як стверджує М. Іфада, «самоуправління – це здатність ефективно регулювати емоції та поведінку в різних ситуаціях і використовувати це для досягнення академічних цілей. Вимоги до навчання часто висуваються у вигляді різних завдань, проєктів та багатьох інших форм. Це змушує переоцінити свою роль та відповідальніше відноситися до вивчення мови, а саме в плані самопізнання.» [26, с. 336].

Таким чином, використовуючи метакогнітивні стратегії, здобувачі освіти беруть активну участь в управлінні власним навчанням, що призводить до більш ефективного та незалежного вивчення мови.

Наступним видом навчальних стратегій у процесі вивчення іноземної мови є афективні стратегії. Посилаючись на дослідження М. Іфада, це – стратегії, які передбачають емоційний характер у процесі реалізації, відтак зниження тривожності, заохочення себе та вимірювання емоційної температури базуються на психологічних факторах [26, с. 333].

Методисти усвідомлюють, що безліч учнів стикаються із тривожністю під час вивчення іноземної мови. Це перш за все пов'язано з ситуативною тривожністю, яка виникає в наслідок хвилювання, а саме – перед підсумковими чи самостійними роботами, виступом перед класом чи отримання поганої оцінки. Також досить актуальним є страх та невпевненість у висловлюванні, тобто підбір не того слова чи не вірного часу. А наслідком цього може стати приниження перед класом, що дуже впливає на емоційний стан учня. Ще одним з факторів тривожності може бути ставлення вчителів. Коли воно позитивне –

тоді тривожність менша. Це проявляється у вигляді атмосфери в класі під час уроку іноземної мови [26, с. 337].

У рамках застосування афективних стратегій вчитель іноземної мови має створити безпечне та підтримуюче навчальне середовище – атмосферу на уроці, щоб учні змогли перетворити страх і тривожність на позитивні емоції. Така атмосфера добре вплине на учнів, вони будуть охочіше долати мовний бар'єр, пробувати використовувати у своєму мовленні нові граматичні чи лексичні структури.

Учитель іноземної мови усвідомлює, що його головне завдання є навчання учнів іншомовній комунікації. Це означає, що іншомовне спілкування має відбуватись за умов соціальної взаємодії його учнів – з ним як керівником навчального процесу і їхнім співбесідником, з однокласниками у шкільному класі, з носіями мови при найменшій нагоді в немовному середовищі та у майбутньому. На допомогу приходять соціальні стратегії навчання, які базуються на уже засвоєній та прийнятій моделі поведінки, яка сприяє взаємодії між особою та іншими людьми. Її важливими компонентами постають соціальна свідомість, співпраця та співпереживання.

Хороший педагог приділяє значні зусилля на формування та розвиток у його учнів навичок міжособистісних стосунків, а саме їх здатність підтримувати здорові та плідні стосунки за допомогою чіткої комунікації, активного слухання, співпраці та вирішення конфліктів. Запитання для з'ясування, звернення за поясненнями, перевіркою, перефразуванням або прикладами, пов'язаними з матеріалом; прохання роз'яснити завдання – приклади соціальної взаємодії учасників навчально-пізнавального процесу на уроці іноземної мови.

Психологічна перцепція вчителя іноземної мови як себе самого, так і його учнів є важливим аспектом в освітньому середовищі, оскільки це впливає на поведінку учнів та їхні академічні вподобання.

Спостереження вчителя на уроці іноземної мови підкажуть йому як фахівцеві у роботі з групами учнів різного рівня знань, темпераменту, з різним

стилем засвоєння матеріалу та когнітивними стратегіями навчання, які учні часто надаються до групової роботи та, як правило, надають перевагу виконанню відповідних завдань, а саме спілкування в парах, створення діалогів, спільні проєкти. З іншого боку, учитель усвідомлює, що інші учні, почуваються комфортніше, працюючи наодинці, часто виконують вправи самостійно. Разом з тим, у вчителя іноземної мови має бути усвідомлення, що це радше загальні тенденції, ніж суворі правила, і багато студентів не вписуються чітко в жодну з категорій. Не зважаючи на це сукупність означених елементів створює сприятливе середовище для навчання іноземної мови, розвитку комунікації та соціальної компетентності між учасниками навчального процесу з вивчення іноземної мови.

Отже, стратегічний підхід до опанування іноземної мови в середній школі є важливою передумовою формування та розвитку іншомовної компетентності учнів. Кожна з наведених категорій стратегій – пам'ятні, когнітивні, компенсаторні, метакогнітивні, афективні та соціальні – має свою особливу роль в освітньому процесі. Вони допомагають учням краще засвоювати матеріал, долати складнощі, керувати власним навчанням, справлятися з емоційними бар'єрами та активно комунікувати з оточенням. Спільне використання цих стратегій робить процес оволодіння іноземною мовою більш гнучким, свідомим та ефективним.

Таким чином, роль вчителя іноземної мови полягає в тому, щоб вміло поєднувати різні стратегії та адаптувати їх до стилів навчання учнів. Створення позитивної атмосфери, використання сучасних ресурсів та підтримка індивідуальних особливостей учнів допомагають забезпечити гармонійний розвиток як мовних навичок, так і когнітивних та соціальних здібностей. Стратегічне вивчення мови не тільки покращує академічні результати, але й допомагає учням розвивати важливі життєві компетентності, необхідні в сучасному глобалізованому світі.

Висновки першого розділу

Проведено теоретичний аналіз, який засвідчив, що індивідуалізація навчання іноземної мови є одним із ключових напрямів сучасної педагогіки, спрямованих на підвищення ефективності освітнього процесу та розвиток особистості учнів. Вона розглядається як системний підхід, що передбачає урахування вікових, когнітивних, психологічних і мотиваційних особливостей здобувачів освіти та поєднання особистісно-орієнтованої та компетентнісної парадигм навчання.

Установлено, що реалізація індивідуального підходу потребує використання різноманітних форм організації навчальної діяльності, зокрема автономного навчання, самостійної роботи, індивідуальних і диференційованих завдань. Важливим чинником успішності є виявлення психолінгвістичних механізмів засвоєння мови та врахування когнітивних стилів учнів (візуального, аудіального, кінестетичного).

Узагальнено, що індивідуалізація навчання іноземної мови розглядається як необхідна умова формування іншомовної комунікативної компетентності та розвитку навчальної автономії учнів. Отримані теоретичні положення становлять основу для подальшого обґрунтування практичної методики індивідуалізованого навчання на наступних етапах дослідження.

РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ В УЧНІВ 8-ИХ КЛАСІВ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

2.1 Методичний потенціал інформаційних технологій у системі засобів формування іншомовної комунікативної компетентності учнів середніх класів

XXI століття вирізняється з поміж попередніх особливим технічним прогресом. Кожен з нас має доступ та можливість використовувати інформаційні технології у своєму повсякденному житті. Тож зважаючи на сучасні тенденції, активну роль у формуванні та розвитку іншомовної комунікативної компетенції в учнів відіграє впровадження інноваційних підходів. Що в свою чергу передбачає використання інформаційних технологій на уроках. Ця потреба зумовлена реформуванням освіти в Україні та частим використанням традиційних методів навчання, які вже стали одноманітними і частими в повторюваності. Адже модерний світ вимагає відповідних рішень в освітньому середовищі. Але особливо актуальними інформаційні комунікативні та інтерактивні методи у вивченні іноземних мов стали під час пандемії COVID-19 та зберігають її і дотепер в умовах введення воєнного стану в Україні.

Стрімкий розвиток технологій та застосування онлайн-ресурсів змінив підхід до навчання та вплинув на різні аспекти життя як педагога, так і здобувачів освіти. Зараз світ перебуває в епосі онлайн-суспільства, тож здатність людей використовувати свої знання для підвищення продуктивності стає життєво необхідною умовою існування.

Тож в умовах модернізації суспільства важливою компетентністю є вміння ефективно користуватися цифровими технологіями не лише для вивчення іноземних мов, але й для майбутнього розвитку із професійного боку. А з приходом мобільних додатків, інтерактивних платформ, засобів штучного інтелекту та онлайн курсів відкриваються великі перспективи як для учнів, так і для вчителів, дозволяючи простішими способами впроваджувати

індивідуальний підхід у навчання. Засоби доповненої та віртуальної реальності, які недавно заповнили світ, значно розширюють можливості, роблячи навчальний процес цікавим та інтерактивним.

Досить стрімкий темп розвитку набирає використання таких технологій як штучний інтелект (ШІ) в освіті, що також має відповідний вплив. Відкриваються нові та ще не до кінця досліджені можливості для покращення результатів навчання, але водночас ШІ вимагає ретельного регулювання, щоб забезпечити захист прав дітей, конфіденційність та запобігти несправедливості, шахрайству та шкоді. Тут існує досить тонка грань між грамотним впровадженням ШІ та його зловживанням, яку потрібно вміло та якісно застосувати для ефективного навчання іноземної мови.

Для вчителів іноземних мов, в тому числі й англійської, інтеграція цифрових та онлайн інструментів значно спростили процес навчання у школі. Сучасні учні краще сприймають та засвоюють інформацію подану з допомогою різноманіття потенціалу інформаційних технологій.

Під час вивчення іноземної мови за допомогою онлайн-інструментарію враховуються різноманітні індивідуальні потреби студентів, що сприяє досягненню комунікативних та освітніх цілей. Застосування інтерактивного середовища не тільки допомагає студентам отримати освіту, але й сприяє розвитку важливих навичок, необхідних у майбутньому [34, с. 1507].

Зважаючи на популярність інтернет-ресурсів у викладанні іноземних мов, вони дійсно забезпечують ефективність та зацікавленість студентів у вивченні іноземної мови. Використання ІКТ у процесі викладання іноземної мови впливає на професійне зростання викладача, його здатність «йти в ногу з часом», що, в свою чергу, відбивається на значному підвищенні якості освіти учнів та їхніх знань іноземної мови. Тому ми умовно розділити інтернет-джерела для вивчення іноземної мови на такі:

- онлайн-словники та перекладачі;
- електронні бібліотеки або книги;
- інтерактивні платформи для тестів та вправ;

- платформи для аудіювання, перегляду відео чи подкастів;
- платформи для комунікації;
- платформи для створення інтерактивних уроків;
- інструменти для вдосконалення навичок письма.

Онлайн-словники та перекладачі

Щодо онлайн-словників, то на даний час їх існує безліч. Серед досить відомих можна виділити “Cambridge Dictionary”, “Collins Dictionary”, “Thesaurus Dictionary”, “Oxford Learner's Dictionary” та інші [12].

Кембриджський словник (рис. 2.1) особливо поширений серед учнів. Все завдяки зручному інтерфейсі та способі подачі інформації. Простий пошук потрібного слова не вимагає ніякої додаткової реєстрації, є можливість переглянути транскрипцію та прослухати вимову. Учень може переглянути синоніми та приклади використання слів у реченнях. Також варто відзначити широкий вибір значень одного слова, що допомагає ще більше вдосконалювати рівень знань[12]. Ще однією перевагою даного словника є переклад на українську мову, що робить освітній процес вивчення іноземної мови у середній школі ще доступнішим.

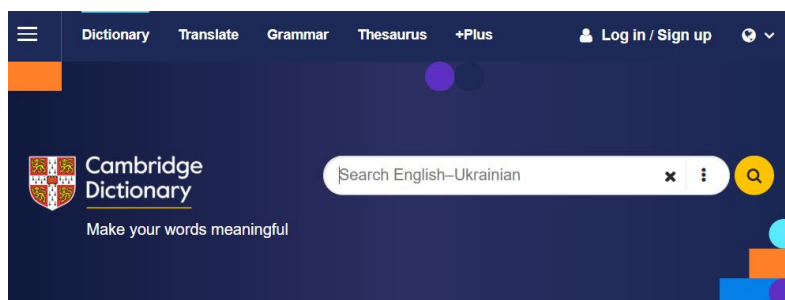

Рис. 2.1. Поле пошуку слів у Кембриджському словнику.

Наступний онлайн-словник – Коллінс (рис. 2.2), теж не менш популярний. Він легкий у використанні та з безліччю доступних функцій, таких як:

- визначення слова;
- транскрипція;
- вимова британською та американською англійською мовами;

- синоніми;
- приклади у реченнях;
- словосполучення;

Англо-українського перекладу у цьому словнику немає, але цікаво те, що приклади речень з певним словом подаються з статей журналів чи дописів на різних сайтах.

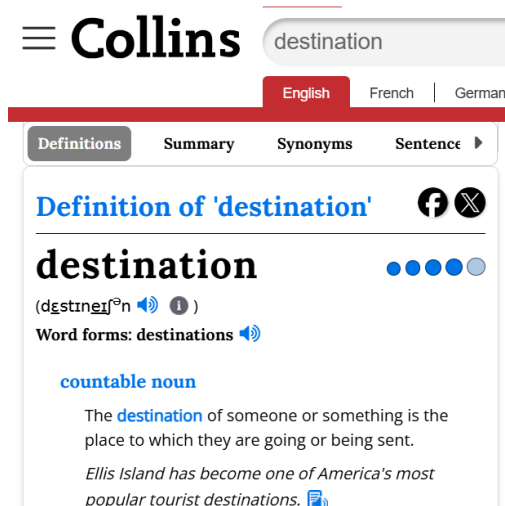

Рис. 2.2. Приклад пошуку слова destination у онлайн-словнику «Коллінс».

Словник Тезаурус, як зазначають його виробники в своїй історії – це «світовий провідний цифровий словник» [17]. Його особливістю, попри великий функціонал, є те, що це лише англomовний словник. Ввівши слово у рядку пошуку учень може знайти визначення, правильне написання, аудіо вимову, приклад речень та навіть історію походження.

Електронні бібліотеки або книги

Однією ефективною, хоча досить складною у досягненні можливістю для хорошого навчання є безкоштовний доступ до онлайн книг англійською мовою. Щодо шкільних підручників, то все простіше, адже вони є у відкритому доступі на офіційних сайтах, а ось художню чи наукову літературу англійською мовою знайти важче.

Німецький проєкт “Gutenberg” (рис.2.3) – це онлайн бібліотека з безліччю повністю безкоштовних електронних книг. Мета даної ініціативи спрямована на оцифрування, збереження, архівування та вільне розповсюдження класики зарубіжної літератури, на які не поширюються

авторські права. На сайті зустрічається переважна більшість творів англійською мовою, хоча також зустрічаються і німецька, французька, італійська та навіть українська мови [32].

Вчитель може використовувати даний засіб, як додатковий компонент до уроку. Також можна проводити літературні читання англійською мовою, обговорювати певний текст, вивчати граматику та лексику на основі творів.

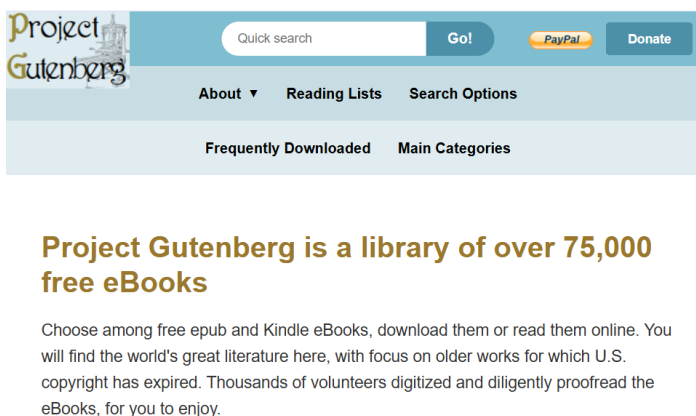

Рис. 2.3. Макет головної сторінки на сайті проєкту “Gutenberg”.

Похідним проєктом від попереднього вважається ще одна електронна бібліотека, але вже спрямована на розвиток навичок сприймання тексту, діалогу англійською мовою на слух, “LibriVox” (рис. 2.4). Як вони зазначають на своєму сайті, їхня мета – «зробити всі книги відкритими у доступі та у форматі аудіо в Інтернеті, озвученими реальними людьми та розповсюджуваними без додаткової плати» [28].

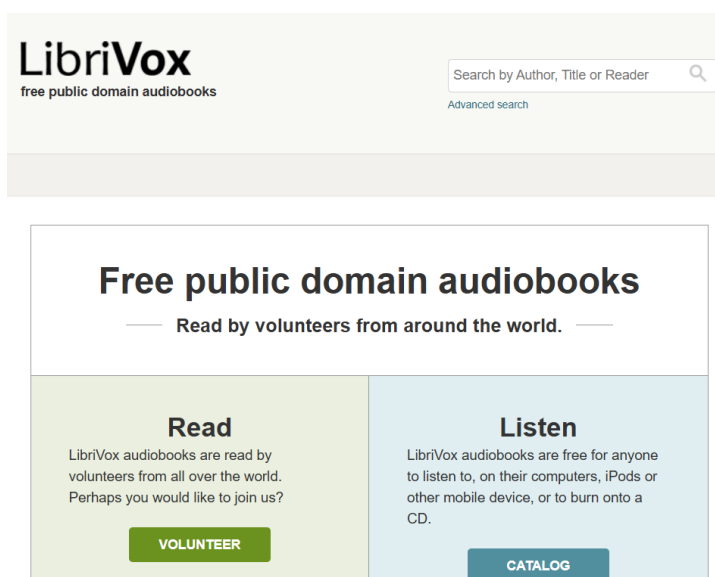

Рис. 2.4. Інтерфейс головної сторінки “LibriVox”.

До прикладу, переглянувши меню, можна побачити близько 41 тисячі варіантів книг англійською мовою. Учні можуть підібрати книгу під індивідуальні вподобання та особистий рівень знань.

“Inkitt” (рис. 2.5) – це динамічна онлайн-бібліотека, яка пропонує багатий вибір сучасної літератури різних жанрів іноземними мовами. Крім того, вона слугує видавничою платформою, яка дає можливість амбітним письменникам втілити свої історії в життя, допомагаючи їм досягти визнання та успіху в літературному світі [28].

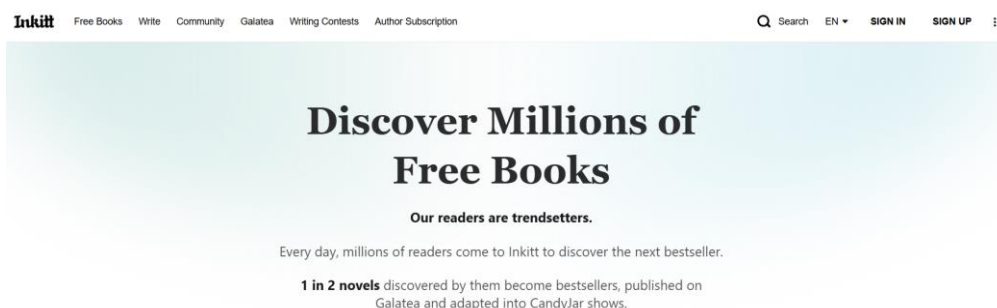

Рис. 2.5. Головна сторінка “Inkitt”.

Вчитель може застосовувати дану платформу в якості чудового додаткового матеріалу до своїх уроків, даючи можливість кожному учневі обрати те, що йому до вподоби, тим самим покращуючи особистісний підхід.

Інтерактивні платформи для тестів та вправ

“WAYGROUND” – модернізована інтерактивна платформа для створення або ж використання вже наявних на ній ресурсів під час уроків іноземної мови. Її спектр можливостей дозволяє створювати уроки, презентації, відео, тестування та завдання (рис. 2.6). Перевагою даної платформи є змога приєднуватися до виконання окремих тестів чи вправ через посилання, або QR коди.

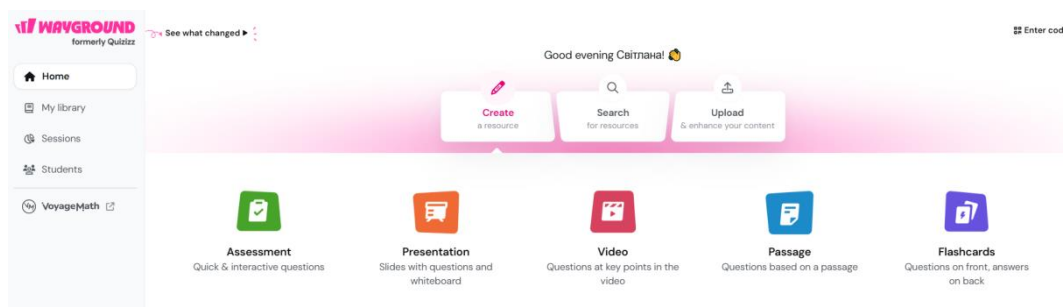

Рис.2.6. Можливості “WAYGROUND”.

Вчитель також може створити власний клас (рис. 2.7), додавати та призначати домашнє завдання на певний день та час. Єдиним нюансом для роботи у таких класах залишається необхідність попередньої реєстрації та приєднання учнів до цієї платформи.

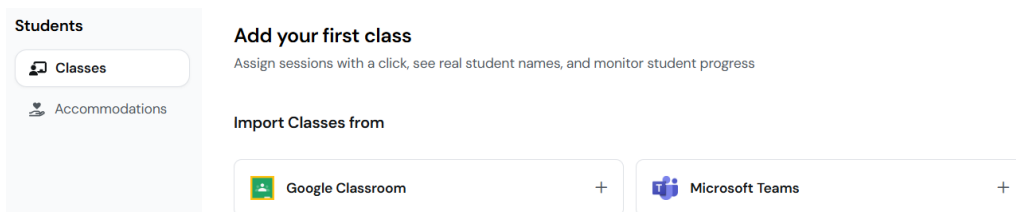

Рис. 2.7. Створення класу у “WAYGROUND”.

Цей інтерактивний інструмент дозволяє максимально індивідуалізувати процес навчання на середньому етапі школи. Педагог може створювати для кожного учня такі умови, які будуть для нього комфортними. До прикладу, у налаштуваннях завдань є дозвіл збільшити час на виконання для окремих дітей, або ж додати підказки, якщо це потрібно.

“Blooket” – це нова захоплююча версія сучасної гри для повторення матеріалу в класі. Завданням цієї платформи є поєднати активну діяльність з навчанням, щоб створити сприятливий простір для сучасного освітнього процесу [10].

Використання “Blooket” на уроках збільшуватиме інтерес до освоєння іноземної мови, завдяки інтерактивності та нестандартній подачі. З невеликим вибором можливих варіацій (multiple choice, typing answer), вона є простою у створенні завдань (рис. 2.8).

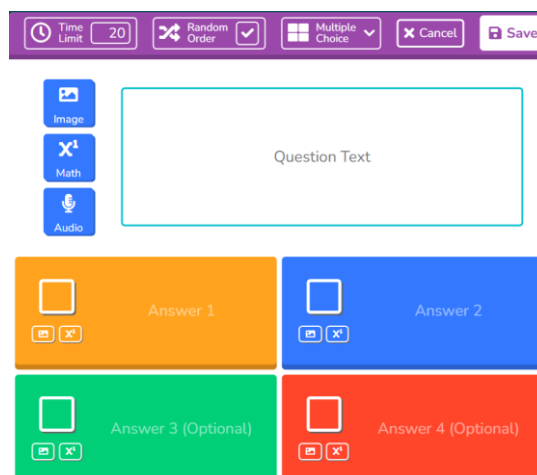

Рис. 2.8. Створення завдань у “Blooket”.

Винятковістю цієї платформи слугує сама гра, адже учні мають можливість обрати режим (рис. 2.9), який їм подобається, і освоювати навчальний матеріал, граючи, та отримувати взамін очки, які пізніше можна обміняти на одяг для своєї аватарки.

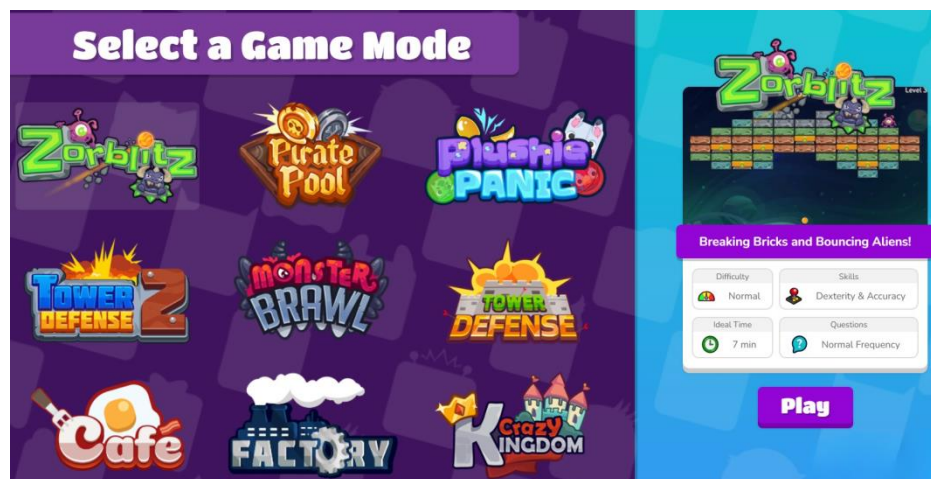

Рис. 2.9. Режими гри на платформі “Blooket”.

Платформа “Classtime” (рис. 2.10) пропонує вчителям зручний і сучасний цифровий інструмент для взаємодії з учнями в будь-який момент уроку. Це слугує так званим помічником у класі, що підвищує продуктивність навчання та мотивацію учнів. “Classtime” дозволяє вчителям активно залучати всіх учнів, отримувати миттєвий зворотний зв’язок, що візуалізується в режимі реального часу, та максимально ефективно використовувати час навчання. Система дозволяє розробляти динамічні інтерактивні навчальні модулі та заохочує учнів до співпраці через спільні завдання та групові ігри [13].

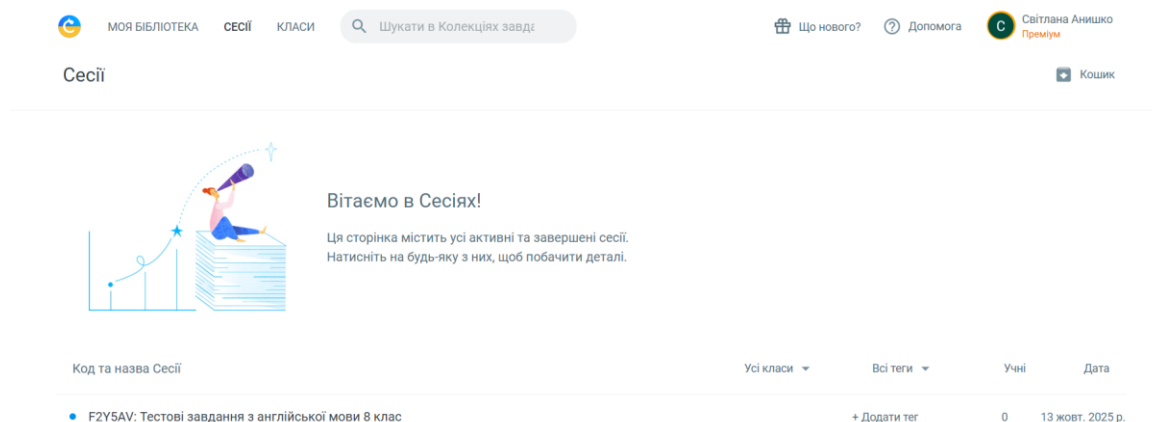

Рис. 2.10. Цифровий інструмент “Classtime”.

Хорошою перевагою цієї платформи є налаштування сесії тестування перед початком. Варто також відмітити можливість ввімкнення персонального чату із кожним учнем, що допомагає вказати на помилку чи допомогти її зрозуміти та виправити (рис. 2.11).

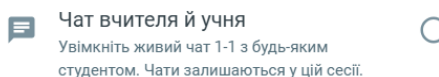

Рис. 2.11. Чат вчителя й учня.

Платформи для аудіювання, перегляду відео чи подкастів

“Edpuzzle” – чудове рішення, коли необхідно візуалізувати певний виклад матеріалу або ж пояснити граматичне правило чи лексику. Платформа надає можливість знаходити вже створені відео, додавати свої, шукати улюблені на YouTube з вбудованими питаннями, які можна призначати учням під час уроку чи як домашнє завдання (рис. 2.12).

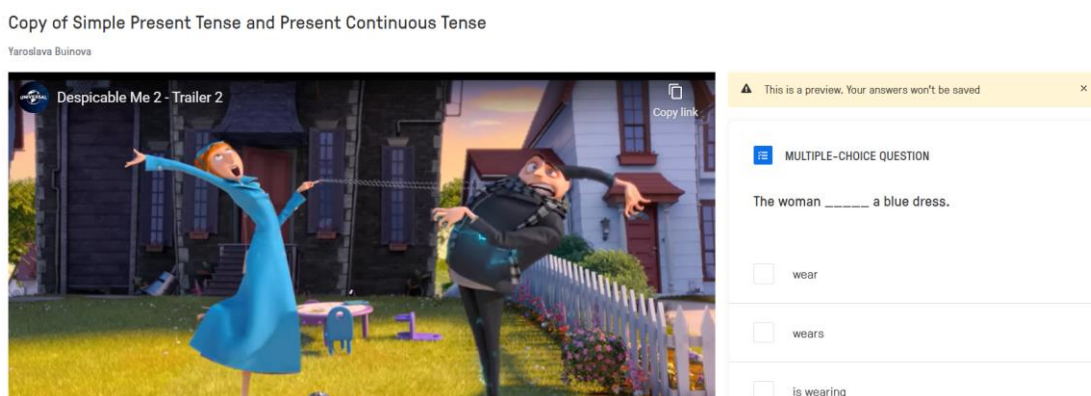

Рис. 2.12. Приклад завдання на платформі “Edpuzzle”.

Також у платформі є вбудований Teacher Assist (AI), який допомагає педагогу додавати питання легко та швидко, скорочуючи тим самим час підготовки до уроку.

Цифровий інтерактивний інструмент “Edpuzzle” змінює атмосферу у класі за допомогою ігрових вікторин, слайдів та учнівських проєктів.

Платформи для комунікації

“HelloTalk” – додаток для смартфона для комунікації іноземною мовою. З його допомогою можна легко вивчати мову, досліджувати нові культури та

знаходити друзів по всьому світі. Важливою перевагою такого виду додатка є спілкування з носіями мови [24].

Ще одним хорошим інструментом для комунікації є додаток “Lingbe”. Його функціонал дозволяє вести діалоги, або ж робити дзвінки із віртуальними друзями будь-коли та будь-де (рис. 2.13). Програма потребує реєстрації, але повністю безкоштовна. Також є можливість збирати нагороди, допомагаючи іншим у спілкуванні.

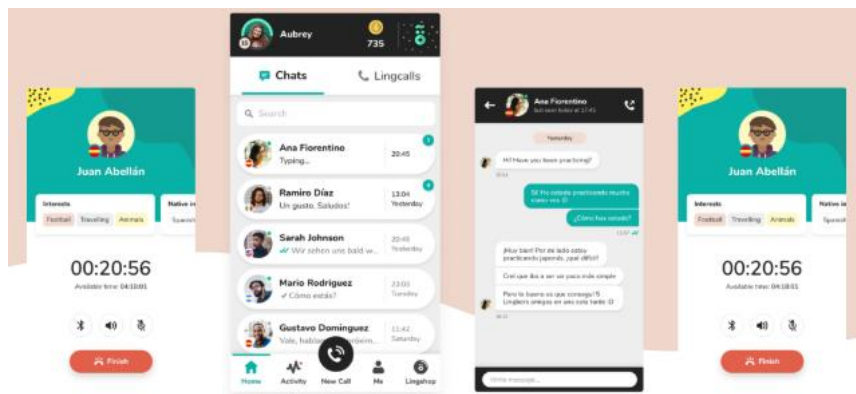

Рис. 2.13. Функції програми “Lingbe”.

Платформи для створення інтерактивних уроків

Досить цікавим та популярним у навчанні англійської мови є використання ресурсу “Canva”. Цей інтерактивний онлайн ресурс має в собі безліч варіацій для розвитку творчості, командної чи проєктної роботи, та може включати виконання різноманітних вправ і завдань для розвитку усіх груп результатів навчання англійської мови, затверджених Міністерством освіти та науки України.

До прикладу, нижче (рис.2.14) подані інструменти, які вчитель може використовувати при плануванні чи вже самому створенні уроків на даний предмет.

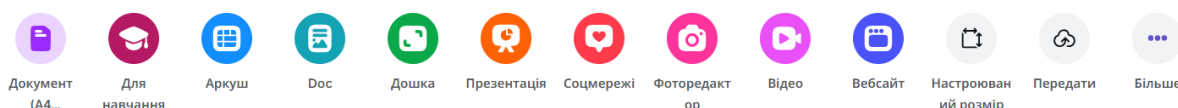

Рис. 2.14. Інструменти онлайн ресурсу “Canva”.

Новинкою “Canva” цього року стала можливість створення онлайн класів, до яких можна під’єднати як весь клас, так і окремого учня, але лише за

попередньою реєстрацією. Це дозволяє створювати індивідуальні чи групові завдання, а також чітко контролювати стан чи процес їхнього виконання учнями.

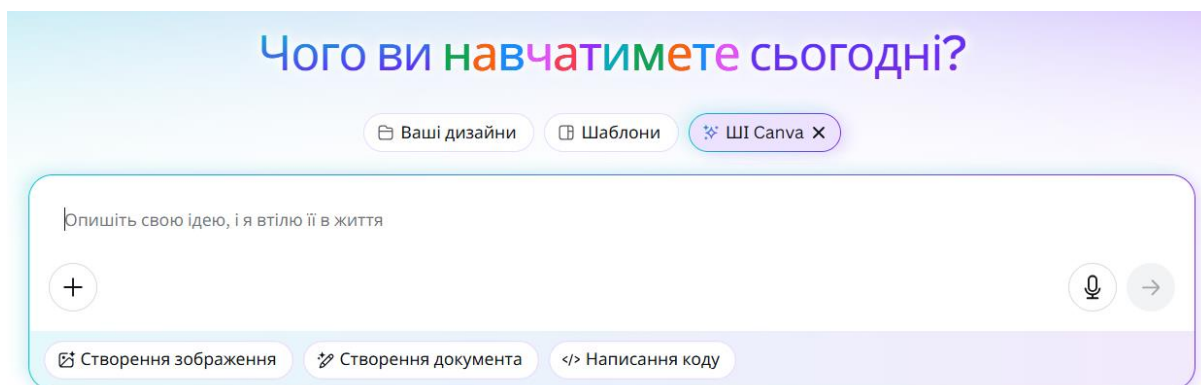

Рис. 2.15. ШІ “Canva”.

Не можливо не згадати також додаткової функції, яка значно спростить підготовку до уроку – це вбудований штучний інтелект. На рисунку 2.15 можна побачити вікно введення запиту. Вчитель може створити зображення, наприклад, коротка схема граматичного правила “Present Simple”, або ж спробувати ілюструвати слово чи фразу з теми, яка вивчається. Важливо не забувати коректно вводити свій запит, адже від цього залежить результат, і перевіряти подану інформацію, так як можуть бути неточності.

“Canva” відкриває перед вчителем та учнем нові можливості, відміні від традиційного та звичного навчання англійської мови. Цей додаток дозволяє урізноманітнити індивідуальний процес навчання яскравими візуалізаціями, інтерактивними відео-презентаціями, коміксами чи уроками створеними на онлайн дошці. Учні середніх класів значно краще сприйматимуть інформацію, розвиватимуть мовленнєву практику, розширюватимуть словниковий запас та формуватимуть навички самостійної роботи та співпраці.

Веб-платформа “FLINGA” (рис. 2.16) призначена для навчання, обміну думками та ідеями за допомогою інтерактивних інструментів. Вона пропонує такі додатки, як “Flinga Whiteboard” та “Flinga Wall”. “Flinga Whiteboard” може використовуватися для мозкового штурму та проведення індивідуальних та групових уроків, а “Flinga Wall” – встановлення взаємодії з учнями та збору відповідей на запитання чи відгуків про проведений урок. Ці інструменти

сприяють співпраці в режимі реального часу, дозволяючи учасникам працювати одночасно, а вчителю слідкувати за процесом виконання [20].

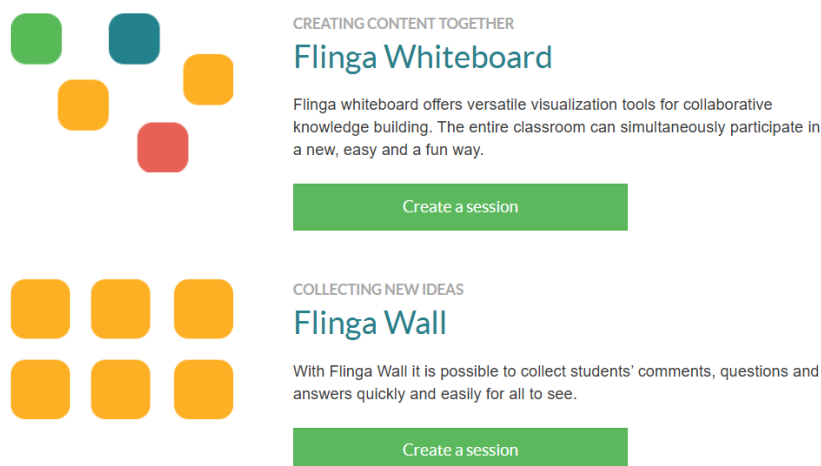

Рис. 2.16. Додатки платформи “FLINGA”.

Щоб користуватися інформаційною технологією “FLINGA” дітям не обов’язково реєструватися, вхід виконується через надіслане вчителем посилання або ж просто відсканувавши QR-код.

“Nearpod” – це як мобільний додаток, так і інтерактивна онлайн платформа, з допомогою якою можливо створювати пізнавальні та цікаві для учнів мультимедійні презентації. Також до цих презентацій можна легко додати свою тести, опитування чи навіть відео. У бібліотеці даної платформи уже існує безліч готових презентацій-уроків, які можна безкоштовно використовувати.

Окрім цього, “Nearpod” дозволяє ділитися посиланням на свої розробки з учнями. Відповідно це дає змогу отримувати миттєвий зворотній зв’язок, самостійно працювати у власному темпі, або ж під час уроку – синхронно з вчителем. Тож, оскільки учні можуть використовувати власні пристрої, вчителі можуть створити більш індивідуальний формат навчання у класі із багатьма дітьми [30].

Використання платформи на уроках іноземної мови сприятиме більшій залученості учнів, їхній активності, через доречну і не нав’язливу інтерактивність.

Інструменти для вдосконалення навичок письма.

Цифровий інструмент “Quil” створений для вдосконалення в учнів навичок читання, розуміння прочитаного та особливо письма. Його основою слугує зосередження на граматиці та письмі.

Завдання можна призначати як конкретним учням, так і всьому класу. Чудовою перевагою є діагностичний інструмент, який допоможе педагогу оцінити навички та здібності учнів і допоможе підібрати завдання, які їм підійдуть. Тож найважливіше – можливість адаптації під індивідуальні потреби кожного учня.

Платформа має такі функції:

1. “Quill Diagnostic” – помічник у оцінюванні учнів, допомагає визначити, на що слід звернути більше уваги.
2. “Quill Connect” – допоміжний інструмент у написанні речень. Він зосереджений на розвитку навички написання речень.
3. “Grammar” – корисне доповнення з великим вибором письмових завдань, з акцентом на граматику.
4. “Reading for Evidence” – новинка на платформі, яка базується на текстах створених III, що в свою чергу слугують підказками для написання робіт.
5. “Proofreader” – інструмент, з допомогою якого, учні можуть шукати та виправляти посилки у текстах.

“Twee” – сучасна інтерактивна платформа для створення уроків та з багатьма іншими можливостями, зокрема і вдосконалення навичок письма.

По-перше, варто відзначити, що платформа орієнтована на викладачів іноземних мов. Як зазначають виробники, «підручники забезпечують структуру, але викладання потребує гнучкості. “Twee” допомагає викладачам легко налаштовувати та розширювати навчальні матеріали – без необхідності починати з нуля» [39].

Хороше навчання не може бути універсальним. Учні потребують адаптації матеріалів під власні рівні, стилі навчання, тож дана платформа

орієнтована на максимальну індивідуалізацію навчання іноземної мови та створення сприятливого середовища.

Платформа містить велику різноманітність допоміжних функцій розділених на такі категорії:

1. Читання:

- створення тексту на будь-яку тему, опираючись на запропоновану лексику;
- створення тестових завдань до тексту;
- створення запитань відкритого типу;
- створення тверджень (правда чи брехня);
- створення діалогу на будь-яку запропоновану тему;
- спрощення або вдосконалення тексту;
- створення уривків для читання;
- створення трьох заголовків до тексту;
- додавання фото.

2. Лексика:

- створення речень будь-яку тему, опираючись на запропоновану лексику;
- з'єднування слова та визначення;
- вставлення в пропуски;
- список слів на подану тему;
- ситуація для комунікації, опираючись на запропоновану лексику;
- перефразування поданого слова;
- з'єднання слова з перекладом;
- з'єднання частинок фраз;
- визначення важливих фраз/висловів з тексту;
- створення запитань до аудіо/відео;
- виключення зайвого слова;

- сортування слів.

3. *Письмо:*

- перевірка рівня CEFR;
- створення 4 думок;
- цитувати відомих людей;
- створення тем для написання есе;
- поєднання слів у речення;
- переклад речення;
- креативне письмо.

4. *Говоріння:*

- створення питань для обговорення;
- обговорення питань перед слуханням;
- створення завдань перед читанням тексту;
- знайти цікаві факти;
- створення списку переваг та недоліків.

5. *Граматика:*

- встановлення слів в правильному порядку;
- вписування в пропуск;
- вписування в пропуск, опираючись на слово в дужках;
- тестування;
- вставлення в пропуск із списку запропонованого;
- обрати одну з відповідей;
- переписати речення;
- виправлення помилки;
- додавання власного тексту;
- пояснення граматичного правила.

6. *Слухання:*

- генерування запитань на основі аудіо/відео;
- конвертування аудіо/відео у текст;

- вставлення в пропуски (на основі аудіо/відео);
- обрати правильну відповідь;
- додавання аудіо/відео [39].

Підсумовуючи, “Twee” – потужний інструмент для викладання та навчання, наймовірніше простий у використанні, а наявність шаблонів, проєктів та письмових інструкцій, щодо введення потрібних даних, створює інтуїтивно зрозумілу платформу. Вбудований ШІ легко допомагає створити потрібні завдання. Найголовніше – це можливість ефективного використання, не витрачаючи при цьому багато часу.

Отже, впровадження цифрових технологій у процес вивчення іноземних мов є невід’ємною складовою сучасної освіти, що відповідає сучасним вимогам. Розвиток інформаційного суспільства зумовлює необхідність інтеграції інноваційних підходів, які роблять навчання більш ефективним, гнучким та індивідуалізованим. Використання онлайн-платформ, мобільних додатків, інтерактивних сервісів і засобів штучного інтелекту не лише урізноманітнює традиційні методи, а й формує у здобувачів освіти ключові компетентності, необхідні для самостійного навчання, критичного мислення та комунікації у цифровому середовищі.

Цифрові ресурси, такі як “Quill”, “Twee”, “Canva”, “Nearpod”, “Classtime”, “Blooket”, “Edpuzzle” та інші, відкривають широкі можливості для розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності – читання, письма, аудіювання, говоріння. Зокрема, інструменти для вдосконалення навичок письма забезпечують учням зворотний зв’язок, сприяють рефлексії, самокорекції та розвитку творчого потенціалу.

Цифровізація навчального процесу стає не просто тенденцією, а необхідністю. Вона забезпечує якісно новий рівень взаємодії між учителем і учнем, підвищує мотивацію, полегшує адаптацію навчальних матеріалів до індивідуальних потреб і створює умови для формування конкурентоспроможної, креативної особистості, здатної до ефективної комунікації в глобалізованому світі.

2.2 Комплекс індивідуальних завдань у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності учнів 8 класів із застосуванням інформаційних технологій

Динамічна цифровізація людського життя постає передумовою стрімкого розвитку провідних держав світу. Освіта не залишається осторонь таких же процесів, що сприяє активному впровадженню інформаційних технологій у її основи. Тож перед сучасними педагогами, які викладають іноземну мову постає питання розробки нових підходів, методів організації процесу навчання в умовах швидких трансформацій. Водночас не варто забувати, що важливим аспектом в оволодінні іншомовною комунікативною компетентністю є вміло створений, або ж підібраний комплекс індивідуальних завдань.

У цьому підрозділі нами пропонується розроблений комплекс вправ та завдань, різного виду, рівня складності, та типу сприйняття і засвоєння інформації, які сприятимуть кращій індивідуалізації освітнього процесу при викладанні іноземної мови, а саме англійської на середньому етапі шкільної освіти в Україні.

Враховуючи вищесказане, розробки націлені на учнів 8 класу з використанням інтерактивної платформи “Twee”. За основу взято шкільний підручник авторів Г. К. Мітчелл, Марілені Маклогіані “Full Blast Plus for Ukraine 8”, 3 розділ “My lifestyle”. Завдання є додатковими до основної бази підручника.

Опис та аналіз розроблених завдань:

Вправа 1. “Comprehension task”

“Comprehension task” (рис. 2.17) – це вступне завдання, яке має на меті не просто перевірити, що бачать учні, а й підготувати їхній мозок до сприйняття головної теми тексту.

Мета: активізувати словниковий запас студентів, пов’язаний з темою підліткового життя, хобі та друзів. Воно заохочує учнів сформулювати гіпотези щодо змісту тексту, виходячи з візуальних підказок.

Завдання орієнтоване на розвиток навичок прогнозування та мовленнєвої компетенції.

Подані питання змушують учнів критично аналізувати та встановлювати візуальний зв'язок між фото та текстом, уміло аргументувати свою думку. Це сприяє активному використанню цільової лексики та розвитку навичок спонтанного говоріння.

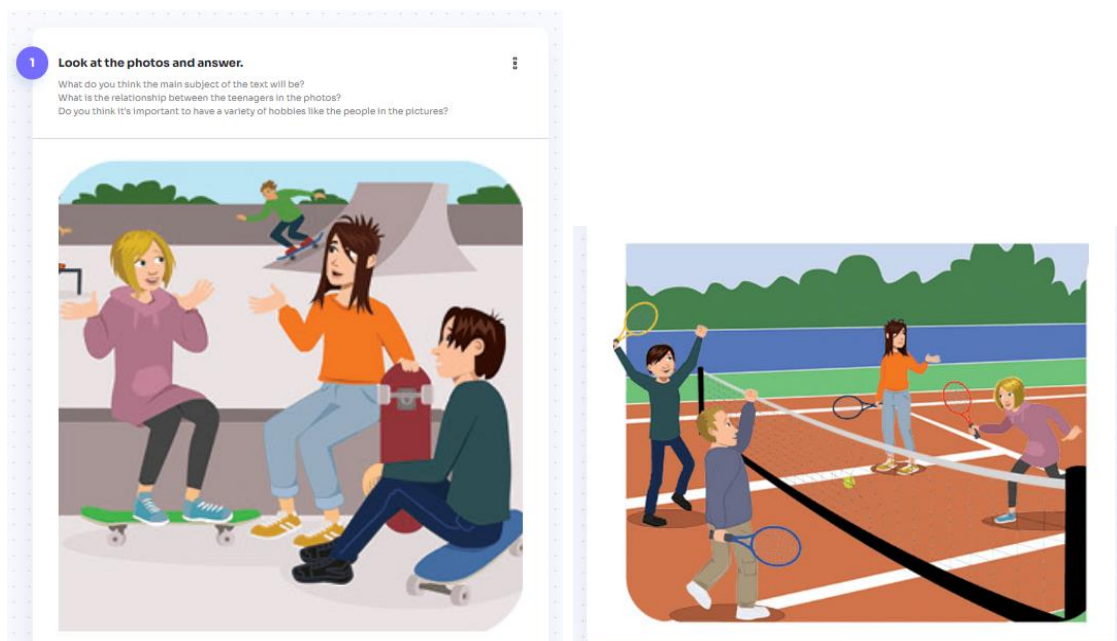

Рис. 2.17. Вправа 1.

Вправа 2. “Warm-up discussion questions task”

“*Warm-up discussion questions task*” (рис. 2.18), спрямоване на монологічне або ж діалогічне мовлення у форматі запитань для обговорень.

Мета: закріпити лексику та ідеї з прослуханого тексту, перенісши їх на особистий досвід учнів, тим самим стимулюючи вільне мовлення та критичне мислення.

Завдання орієнтоване на розвиток навичок вільного висловлювання думки, наведення прикладів із власного життя, критичного мислення, стимулювання до використання нового лексичного запасу.

2 Let's discuss these interesting questions.

02:11

- 1 What new activities have you tried recently?
- 2 How do you feel about trying something you've never done before?
- 3 Do you think it's important to learn new skills? Why or why not?
- 4 Have you ever played a sport that you were not familiar with? What was your experience like?
- 5 What do you think is the best way to encourage friends to try new things?

Рис. 2.18. Вправа 2.

Вправа 3. “Odd One Out”

“Odd One Out” (рис. 2.19) – вправа полягає у тому, щоб знайти слово, яке не належить до тієї чи іншої семантичної групи у кожному ряду, більше того учні повинні пояснити свій вибір.

Мета: розвивати лексичну компетентність, аналізувати значення слів, які не належать до групи, зміцнюючи словниковий запас, семантичну обізнаність та логічне мислення.

Завдання орієнтоване на розвиток навичок групування слова за значенням та ідентифікування подібностей та відмінностей між словами; пояснення причини свого вибору; формування коротких аргументованих пояснень.

3 Choose the word that doesn't belong and explain why.

1	connect	attach
	join	separate
2	succeed	attempt
	test	try
3	teach	study
	learn	memorize
4	watch	see
	participate	observe
5	greet	meet
	avoid	introduce
6	go to	attend
	visit	stay away

Рис. 2.19. Вправа 3.

Вправа 4. “Find Discussion Questions”

“Find discussion questions” (рис. 2.20) – вправа спрямована на обговорення власного досвіду учнів, опираючись на певну запропоновану тему у групах.

Мета: розвивати навички усного мовлення через обговорення реальних життєвих ситуацій, використовувати вивчену лексику, формувати комунікативну компетентність, тобто ініціювання чи підтримування розмови.

Завдання орієнтоване на розвиток навичок уміння ставити запитання та відповідати на них; висловлювати власну думку та досвід; підтримувати діалог; роботи в групах; слухати співрозмовника; застосовувати лексику; вільного, невимушеного мовлення.

4

Let's discuss these questions.

10 points

100%

Talk in groups of three. Use the ideas in the box to discuss your experiences.

play hockey /
do cookery course / watch live performance/ try Japanese food /go hiking

Have you ever played hockey? Yes, I have. I've played hockey twice.
It's a great sport!
I have never played hockey, but I'd like to try it.

1

Have you ever played a sport like hockey, and what was your experience?

2

What is the most memorable live performance you have ever watched?

3

How do you feel about trying new foods, such as Japanese cuisine?

4

Can you share an interesting experience from a hiking trip you've taken?

5

Do you think participating in activities like cookery courses can be beneficial? Why or why not?

Рис. 2.20. Вправа 4.

Вправа 5. “Four Opinions”

“Four opinions” (рис. 2.21) – завдання для аналізу думок інших людей, в якому учні повинні обрати ту, з якою вони погоджуються, та пояснити свою позицію.

Мета: розвинути вміння аналізувати чужих думок та порівнювати їх; аргументувати власну думку іноземною мовою; заохотити учнів до усного спілкування.

Завдання орієнтоване на розвиток навичок соціально-емоційної компетентності; розуміння основної думки висловлювання; порівняння різних точок зору та визначення ставлення, настрою автора; формулювання власної думки та побудови логічної відповіді; оцінювання різних позицій; уміння бачити ситуацію очима інших людей.

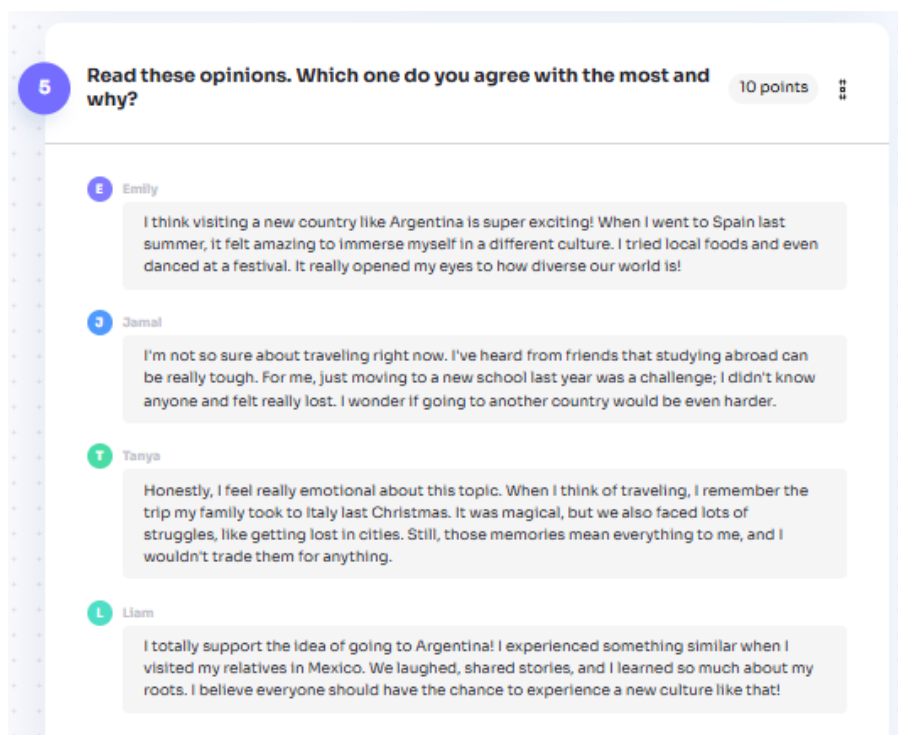

Рис. 2.21. Вправа 5.

Вправа 6. “Time to Think”

“Time to think” (рис. 2.22) – вправа застосуванні методу мозкового штурму на подану тематику. Учням спершу потрібно пригадати, що вони знають про країну, потім діляться своїми ідеями в групі, створюють карту думок та презентують її у класі.

Мета: активізувати попередні знання учнів, розвинути навички як індивідуального, так і колективного мислення, спонукати інтерес до вивчення нової теми через творчу діяльність.

Завдання орієнтоване на розвиток навичок висловлення своїх ідей, обговорення в групах, презентації результатів перед класом; введення нових слів через асоціації; уміння працювати і оремо, і в групі, домовлятися, створювати спільний проєкт; генерування нових ідей, тобто розширення критичного та творчого мислення; уміння говорити перед аудиторією.

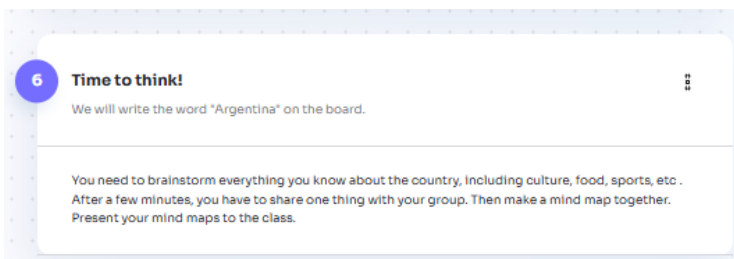

Рис. 2.22. Вправа 6.

Вправа 7. “List of Pros and Cons”

“List of pros and cons” (рис. 2.23) – вправа полягає в аналізі та визначенні переваг та недоліків певної запропонованої теми. Учні повинні критично оцінити позитивні та негативні аспекти, висловити свою думку та обґрунтувати її.

Мета: навчити учнів аргументовано висловлювати власну позицію, сприяти рефлексії особистого досвіду та заохочувати уміння робити виважені рішення.

Завдання орієнтоване на розвиток навичок оцінки плюсів та мінусів; формулювання та доведення власної думки, зіставлення переваг та недоліків, пошук нестандартних ідей або рішень у процесі аналізу.

7 Do you think the pros outweigh the cons? Why? 10 points

Pros:

- 1 Allows you to express your thoughts and feelings in a unique way.
- 2 Can be fun and enjoyable, making you feel good while creating.
- 3 Helps improve problem-solving skills by thinking outside the box.
- 4 Encourages personal growth and self-discovery through exploration.
- 5 Can connect you with others who share similar interests or ideas.

Cons:

- 1 Sometimes it can be challenging to find new ideas or inspiration.
- 2 May feel frustrating if you don't get the results you want right away.
- 3 Some people might not understand or appreciate your creativity.
- 4 Requires time and effort, which can be hard to balance with other responsibilities.
- 5 You may feel self-doubt or fear of judgment from others about your work.

Рис. 2.23. Вправа 7.

Вправа 8. “Find interesting facts”

“Find interesting facts” (рис. 2.24) – вправа полягає в ознайомленні з науковими фактами про навчання та запам’ятовування, після чого учасники повинні вибрати той факт, який їх найбільше здивував, і пояснити чому. Це вимагає не лише уваги до деталей, але й уміння співвідносити нову інформацію з власним досвідом.

Мета: сприяти усвідомленню того, як відбувається процес навчання та запам’ятовування; розвивати здатність робити висновки з наукових даних; заохочувати учнів до рефлексії власних навчальних стратегій; показати ефективні методи навчання, які можна застосовувати у повсякденній практиці.

Завдання орієнтоване на розвиток навичок критичного мислення, аргументації та зв’язного усного мовлення; аналізування та оцінювання поданих фактів; обґрунтування свого вибору. Таким чином, завдання переходить від рецептивних навичок до продуктивних, стимулюючи учнів формулювати та висловлювати складні твердження іноземною мовою.

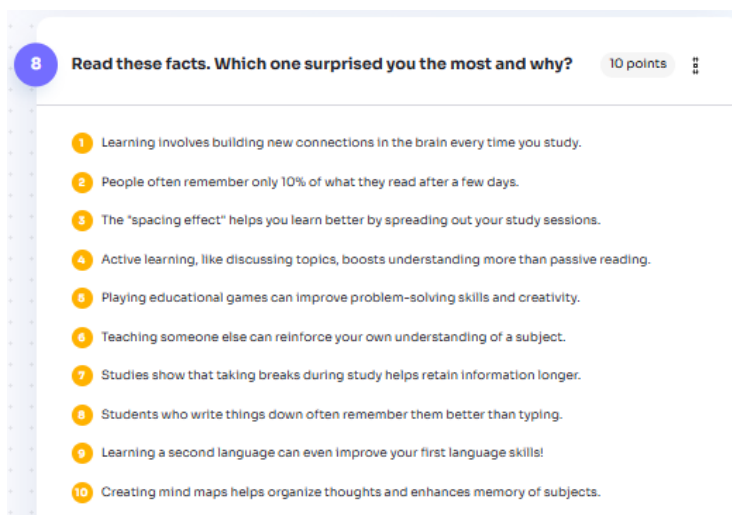

Рис. 2.24. Вправа 8.

Вправа 9. “Find quotes by famous people”

“Find quotes by famous people” (рис. 2.25) – вправа вимагає від учня прочитати та проаналізувати п’ять мотиваційних цитат від відомих спортсменів, а потім обрати ту, з якою він найбільше погоджується, та обґрунтувати свій вибір.

Мета: стимулювати комунікацію та критичне мислення через обговорення універсальних життєвих цінностей, представлених англійською мовою; спровокувати дискусію; закріпити розуміння складної лексики та граматичних конструкцій.

Завдання орієнтоване на розвиток навичок порівняння різних поглядів; оцінювання і визначення найбільш схожого твердження до власної думки; доведення власного вибору та логічного викладення думок та зв’язного мовлення; обговорення особистих ставлень.

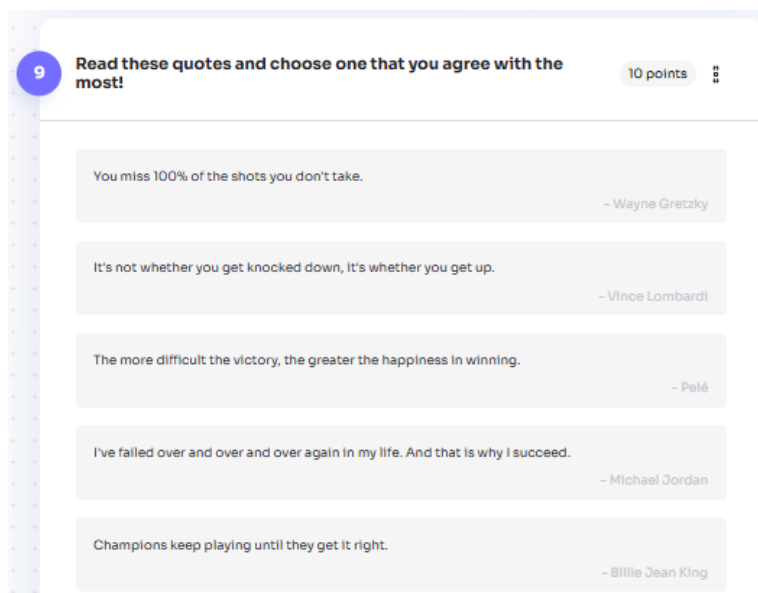

Рис. 2.25. Вправа 9.

Вправа 10. “Creative writing”

“Creative writing” (рис. 2.26) – завдання є комплексним та продуктивним, що поєднує контроль письмового мовлення, лексики та соціальної комунікації в сучасному контексті. Вправа вимагає від учня написати дружній, неформальний коментар у відповідь на публікацію друга в соціальній мережі.

Мета: перевірити здатність учнів до функціонального, стилістично відповідного та лексично багатого письмового продукування; навчити учнів писати в неформальному стилі соціальних мереж, відповідаючи на конкретне запитання та підтримуючи розмову; забезпечити активне використання вивченого лексичного матеріалу.

Завдання орієнтоване на розвиток навичок створення коротких, зв’язних текстів із дотриманням обмежень за обсягом та стилем; взаємодії в онлайн-середовищі, вміння підтримувати розмову, ставити зустрічні питання та висловлювати заохочення; здатності правильно використовувати обрані лексичні одиниці в різних граматичних конструкціях та часових формах.

10 Creative social media writing task. 10 points

Your friend Alex just posted an update on SportGram – a new social app where people share their sport challenges. Read Alex's post and write a fun, friendly reply (70–90 words). Use vocabulary from Unit 3.

This is your writing task:

🌟🏆 New Challenge Unlocked! Hey! I've just joined a 30-Day Sports Challenge! This week I tried a new sport — and I LOVE it! I'm training twice a week and already feeling stronger. 🥳 What about you? What sports are you into these days? And what new sport would you try if you had the chance? Drop a comment! 🗨️🔥

Target Vocabulary:

college	combine	comment	creativity	drawing tablet	express
follower	have a dance lesson	make a video	one of a kind	others	
play a musical instrument	post	relative	responsible	script	work
write a poem	write a story				

Write:

Write here using the target vocabulary...

Рис. 2.26. Вправа 10.

Таким чином можна зробити висновок, що розроблений комплекс завдань, орієнтований на учнів 8 класу та інтегрований у платформу “Twee”, є системним та всебічним підходом до викладання модуля 3 “My lifestyle”. Завдання послідовно охоплюють навчальний цикл від активізації та контролю лексики/граматики до глибокої комунікації та продуктивної творчості. Така структура забезпечує надійне закріплення матеріалу та його перехід з пасивного в активний словник, максимально стимулюючи всі чотири ключові мовленнєві навички.

Ключовим принципом, що забезпечує високу ефективність цього комплексу, є індивідуалізація та максимальне залучення студента. Завдання, як-от “*Find interesting facts*”, “*Time to think*” та “*Four opinions*”, змушують учнів аналізувати, аргументувати та рефлексувати власний досвід і знання, а не просто відтворювати матеріал підручника. Це перетворює навчання з механічного процесу на особистісно-орієнтоване дослідження. Інтеграція сучасних форматів та тем робить навчальний матеріал релевантним для підлітків, заохочує їх до вільного, невимушеного мовлення та письма і, що найважливіше, розвиває навички критичного мислення та соціально-емоційної компетентності.

Висновки другого розділу

Досліджено методичний потенціал інформаційних технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетентності учнів середніх класів та обґрунтовано можливості практичного впровадження цифрових інструментів у процес навчання англійської мови. Аналіз сучасних онлайн-платформ, мобільних застосунків та інтерактивних ресурсів засвідчив, що їх використання не лише підвищує мотивацію учнів, а й сприяє цілеспрямованому розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності – читання, аудіювання, говоріння та письма. Цифрові засоби дозволяють урізноманітнити традиційні методи навчання, створити інтерактивне освітнє середовище, забезпечити оперативний зворотний зв'язок та підвищити ефективність індивідуальної роботи з учнями.

Розроблено комплекс індивідуальних завдань для учнів 8 класу на основі платформи “Twee” відповідно до навчального матеріалу 3 розділу “My lifestyle”. Запропонована система вправ передбачає послідовний перехід від рецептивних видів діяльності до продуктивних, активізує мовленнєве мислення, розвиває навички аргументації, рефлексії та творчого самовираження. Тематична різноманітність, гнучкість налаштування складності завдань, інтеграція елементів дискусії, мозкового штурму та письмової взаємодії сприяють реалізації принципів індивідуалізації навчання з урахуванням різних рівнів мовної підготовки, навчальних стилів і когнітивних особливостей учнів.

Доведено, за результатами проведеного аналізу та практичної розробки, що цілеспрямоване використання інформаційних технологій забезпечує комплексний підхід до формування іншомовної комунікативної компетентності підлітків, значно підвищує їхню залученість до навчального процесу й ефективність засвоєння мовленнєвого матеріалу. Інтеграція цифрових платформ, зокрема “Twee”, у процес навчання англійської мови створює умови для особистісно-орієнтованої освіти, розвитку автономності учнів та формування навичок, необхідних для успішної комунікації в сучасному глобалізованому просторі.

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЗАПРОПОНОВАНОГО КОМПЛЕКСУ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 8-их КЛАСІВ

3.1. Діагностика рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності учнів старших класів

Теоретичний аналіз джерел з проблеми індивідуалізації процесу навчання іноземної мови на старшому етапі з використанням інформаційних технологій та розробка комплексу індивідуальних завдань з метою формування іншомовної комунікативної компетентності учнів 8 класу із застосуванням інформаційних технологій зумовив необхідність експериментальної перевірки ефективності вищезгаданого комплексу.

Констатувальний етап дослідження передбачав передекспериментальну діагностику сформованості іншомовної комунікативної компетентності учнів 8 класу.

Перш за все, нами враховано той факт, що оцінювання іншомовної комунікативної компетентності учнів 8 класу має бути комплексним, охоплюючи всі види мовленнєвої діяльності, а також враховувати індивідуальну роботу та мовленнєвий прогрес учня.

З цією метою нами розроблено критерії оцінювання іншомовної комунікативної компетентності учнів 8 класу з урахуванням індивідуального вдосконалення.

Критерій 1. Лінгвістична обізнаність та іншомовна комунікація.

Критерій 2. Індивідуальна робота та залученість до учіння.

Критерій 3. Рефлексія та само оцінювання.

Так, під *лінгвістичною обізнаністю та іншомовною комунікацією* (Критерій 1) маємо на увазі *мовленнєву компетентність*, а саме гнучкість використання граматичних структур, фонетичну/інтонаційну правильність, різноманітність лексики, відповідність стилю; *мовну правильність*, а саме граматичну, лексичну, орфографічну коректність; *змістовність*, а саме

повноту, логічність, адекватність комунікативної ситуації, а також **взаємодію**, як ініціативність, підтримку бесіди, уміння ставити/відповідати на запитання, володіння стратегіями подолання комунікативних труднощів.

Критерій 2 передбачає *індивідуальну роботу та залученість до учіння, охоплюючи регулярність і обсяг самостійної роботи*, а саме регулярність приділення учнем часу для вивчення мови поза уроком. Водночас передбачено *використання учнем додаткових ресурсів у процесі індивідуальної роботи з навчальним матеріалом*, а саме самостійне залучення автентичних джерел (фільмів, подкастів, книг, інтернет-ресурсів) для розширення індивідуальних знань. *Активність та ініціативність* передбачає прояв бажання учня займатися індивідуально, брати участь у виконанні додаткових завдань як індивідуально, так і в групах (розмовних клубах, лінгвістичних заходах)

Критерій 3 передбачає *рефлексію та учнівське самооцінювання*. Тут передбачено *ведення учнем власного портфолію*, а саме наявність та якість матеріалів, що демонструють процес навчання (чернетки, виправлення, нові слова, занотовані помилки); *усвідомлення власних помилок* як здатність учня самостійно виявляти свої типові помилки (граматичні, лексичні) та цілеспрямовано працювати над їх виправленням. Водночас включається також *адекватність самооцінки*, а саме об'єктивність оцінювання власних досягнень і прогалин (наприклад, за критеріями CEFR – Common European Framework of Reference for Languages).

Інструментами оцінювання для реалізації цих критеріїв ми визначили формативне оцінювання: постійний зворотний зв'язок під час уроку; підсумкове оцінювання: тести, контрольні роботи; портфолію: збір робіт і матеріалів, що ілюструють індивідуальний прогрес; листи самооцінювання та взаємооцінювання: за шкалою, орієнтованою на критерії (наприклад, «Я можу використовувати 5 нових ідіом у розмові. Так/Ні.»), а також індивідуальні бесіди, де учень обґрунтовує свої досягнення та плани вдосконалення.

Водночас проведення діагностики іншомовної комунікативної компетентності учнів 8 класу за вищезгаданими критеріями вимагало

формулювання рівнів сформованості означених комунікативних умінь та навичок, рівневої оцінки індивідуальної роботи та залученості учнів до учіння та оцінювання рівня сформованості рефлексивних навичок учнів та самооцінювання.

Нами визначено три рівня сформованості означених категоріальних понять: високий, середній, низький

Критерій 1. Лінгвістична обізнаність та іншомовна комунікація.

Високий рівень (10–12 балів).

Впевнено та свідомо використовує широкий діапазон складних граматичних структур, ідіом та спеціалізованої лексики. Помилки трапляються рідко і не заважають комунікації; фонетика та інтонація практично ідеальні (як у носія мови). Повнота та логічність: висловлювання вичерпні, деталізовані, чітко структуровані та логічно побудовані. Ідеально дотримується необхідного стилю (формальний/неформальний) відповідно до комунікативної ситуації. Веде бесіду, ефективно ініціює нові теми, глибоко аргументує свою позицію. Володіє різноманітними стратегіями подолання труднощів, здатний легко і непомітно для співрозмовника виправляти власні помилки чи перефразовувати. Комунікація ефективна, вільна та природна. Учень може виступати як посередник чи навіть лідер у спілкуванні.

Середній рівень (7–9 балів).

Використовує переважно базові та поширені граматичні структури, але намагається застосовувати й складніші. Мовна коректність: помилки трапляються, особливо в складних структурах, але вони не ускладнюють загального розуміння. Фонетика зрозуміла, але інтонація може бути монотонною або не завжди природною. Задовільна повнота: висловлювання в основному логічні та адекватні завданню, але можуть бути поверхневими або не завжди мати достатню кількість деталей. Адекватність стилю: здебільшого дотримується необхідного стилю, але може робити незначні помилки у виборі лексики чи тону. Проактивність: підтримує бесіду, може ставити запитання, але ініціатива в основному належить співрозмовнику. Володіє базовими

стратегіями (уточнення, повтор), але їхнє застосування може бути не завжди миттєвим та ефективним, вимагаючи часу на обдумування. Комунікація забезпечена, але потребує певної уваги та корекції з боку співрозмовника. Учень досягає комунікативної мети, але не завжди елегантно.

Низький рівень (1–6 балів).

Використовує лише обмежений набір простих, завчених граматичних структур та елементарну лексику. Мовна коректність: помилки численні та систематичні (як граматичні, так і лексичні), які суттєво ускладнюють розуміння. Фонетика та інтонація можуть спотворювати значення слів. Фрагментарність: висловлювання короткі, неповні, часто нелогічні, можуть не відповідати комунікативній ситуації. Учень не може надати необхідних деталей. Адекватність стилю: стиль не враховується; учень використовує випадкові слова та конструкції. Пасивність: не може самостійно підтримувати бесіду, відповідає односкладно, часто не розуміє запитань або інструкцій. Не володіє або не використовує компенсаторні стратегії; при виникненні труднощів зупиняється або переходить на рідну мову. Комунікація недостатня або майже неможлива. Учень не може ефективно досягти комунікативної мети без значної допомоги.

Критерій 2. Індивідуальна робота та залученість до учіння.

Високий рівень (10–12 балів).

Висока регулярність залученості до індивідуальної роботи. Систематично приділяє значний час вивченню іноземної мови поза уроком (4+ годин на тиждень), дотримуючись власного графіка. Свідоме використання додаткових ресурсів: активно та цілеспрямовано використовує складні автентичні матеріали (академічні статті, професійні подкасти, літературу), інтегруючи нові знання в навчальний процес. Активність та ініціативність: прагне займатися додатково, самостійно ініціює проєкти, бере активну участь у всіх позаурочних лінгвістичних заходах (розмовні клуби, дебати, олімпіади), часто виступаючи організатором або лідером групи. Учень є самостійним суб'єктом навчання,

який постійно шукає шляхи вдосконалення, глибоко вмотивований і готовий до самоосвіти.

Середній рівень (7–9 балів).

Помірна регулярність індивідуальної роботи: регулярно приділяє час мові поза уроком (2-3 години на тиждень), але може мати перерви, які потребують нагадування. Використання додаткових ресурсів за рекомендацією: в основному використовує автентичні джерела, рекомендовані вчителем (популярні фільми, адаптовані тексти, базові подкасти), переважно для розваги чи виконання завдання. Активність та ініціативність: охоче бере участь у додаткових завданнях та заходах, якщо їх пропонує вчитель. Ініціатива є, але вона не завжди стійка чи системна. Працює в групах, якщо його запросять. Учень виконує необхідний мінімум для індивідуального вдосконалення, але його самостійна робота є більш реактивною (у відповідь на вимогу), ніж проактивною (за внутрішнім бажанням).

Низький рівень (1–6 балів).

Регулярність і обсяг індивідуальної роботи: приділяє мінімальний час мові поза уроком або працює лише безпосередньо перед контрольною роботою (менш як 1 година на тиждень). Обмежене використання додаткових ресурсів: не використовує або використовує вкрай рідко додаткові автентичні джерела. Обмежується виконанням лише тих вправ, які є обов'язковими. Пасивність: не виявляє бажання займатися додатково. Участь у групових/позаурочних заходах зазвичай відсутня або носить формальний, примусовий характер. Учень майже повністю залежить від навчальної діяльності на уроці. Відсутність самостійної роботи значно гальмує індивідуальний прогрес.

Критерій 3. Рефлексія та самооцінювання.

Високий рівень (10–12 балів).

Портфоліо є ретельно організованим, містить не лише фінальні роботи, але й докази процесу (чернетки з численними самостійними виправленнями, глибокий аналіз помилок, плани майбутньої роботи). Усвідомлення помилок та цілеспрямована робота: учень не просто фіксує, а класифікує свої типові

помилки (наприклад, «50% моїх помилок умовного типу 3»). Самостійно розробляє та виконує вправи для їх усунення. Адекватність самооцінки та висока об'єктивність: самооцінка повністю збігається з об'єктивною оцінкою вчителя або навіть є більш критичною. Чітко оперує критеріями (наприклад, «Для рівня B2 мені не вистачає гнучкості в ідіомах»). Учень володіє розвиненою навчально-стратегічною компетентністю, свідомо керує своїм навчанням та використовує рефлексію як потужний інструмент прогресу.

Середній рівень (7–9 балів).

Портфоліо ведеться, містить основні роботи та деякі занотовані помилки. Матеріали демонструють процес, але можуть бути нерегулярно оновлені або недостатньо деталізовані. Усвідомлення помилок, фіксація та часткова корекція: Учень здатний виявити більшість своїх помилок, коли на них вказують, і може самостійно їх виправити. Розуміє свої типові проблеми, але не завжди має чіткий план роботи над ними. Загальна адекватність самооцінки: самооцінка в цілому відповідає реальному рівню, але може бути дещо завищена або занижена в окремих аспектах. Учень переважно оцінює результат, а не процес. Учень розуміє важливість рефлексії і здійснює її, але потребує зовнішньої структури та стимулювання (наприклад, чітких інструкцій щодо ведення портфоліо).

Низький рівень (1–6 балів).

Формальне або відсутнє ведення портфоліо, яке містить лише обов'язкові роботи. Чернетки, виправлення або нові слова не фіксуються, або ведення є несистематичним та хаотичним. Неусвідомленість власних помилок: учень робить одні й ті самі типові помилки, навіть після їхнього виправлення. Самостійно їх не виявляє, не розуміє їхньої природи та не бачить необхідності в цілеспрямованій роботі над ними. Неадекватність самооцінки: самооцінка часто є необ'єктивною (завищеною, коли є очевидні проблеми, або заниженою без вагомих причин). Учень не володіє критеріями оцінювання. Учень не вміє або не бажає аналізувати свій навчальний процес. Рефлексія є пасивною або відсутньою, що ускладнює усвідомлений прогрес.

Напрацьовані діагностичні критерії та показники були застосовані у передекспериментальній діагностиці сформованості іншомовної комунікативної компетентності учнів 8 класу, Тернопільської загальноосвітньої школи № 23. Учасниками діагностування стали учні 8-А класу як контрольна група (КГ) експерименту, та учні 8-Б класу як експериментальна група (ЕГ).

З метою діагностики іншомовної комунікативної компетентності учням було запропоновано пройти опитувальник (див. Табл.3.1.1.), а згодом виконання низки вправ та завдань індивідуального характеру.

Табл. 3.1.1.

Форма самооцінювання іншомовної комунікативної компетентності (ІКК)

Учень/Учениця 8 класу

Оцінка комунікативних навичок

Оцініть свій поточний рівень за шкалою від 1 (потребую значної допомоги) до 5 (вільно та впевнено використовую).

Вид діяльності	Навичка	Самооцінка (1-5)	Коментар
1. Говоріння	Я можу вести дискусію на абстрактні теми використовуючи складні конструкції.		
	Я можу підтримати бесіду, навіть якщо мені не вистачає конкретних слів (вмію перефразувати).		

2. Аудіювання	Я розумію більшість автентичних матеріалів (подкасти, новини, фільми) без субтитрів.		
	Я можу вловлювати прихований сенс, іронію або ставлення спікера.		
3. Читання	Я можу читати складні наукові чи художні тексти і розуміти їхні основні ідеї без словника.		
	Я вмію швидко знаходити потрібну інформацію у великих текстах (пошукове читання).		
4. Письмо	Я можу писати структуровані есе або звіти, дотримуючись академічного стилю.		
	Я рідко роблю граматичні та орфографічні помилки у своїх письмових роботах.		
5. Мовний аспект	Мій словниковий запас достатній, щоб уникнути повторів і зробити мовлення різноманітним.		

Водночас діагностування здійснення учнями індивідуальної роботи кожного учня та залученість учнів до учіння відбувалось за допомогою опитувальника (див. Табл.3.1.2).

Табл. 3.1.2.

Учень/Учениця 8 класу

Оцінка індивідуального вдосконалення та самостійної роботи

Дайте розгорнуту відповідь або позначте **Так / Ні**.

Аспект	Так/Ні	Приклад
Я приділяю вивченню мови щонайменше 5 годин на тиждень поза шкільною програмою.		
Я самостійно використовую автентичні джерела (фільми, книги, новини) для навчання.		
Я свідомо виписую та вивчаю нову лексику (фразеологізми, ідіоми) із цих джерел.		
Я беру участь у додаткових мовних заходах (клуби, олімпіади, проєкти).		
У мене є головний метод самостійного вивчення (наприклад, спілкування з носіями, додатки, перегляд серіалів).		

Діагностування рівня сформованості рефлексії та самооцінки власного прогресу відбувалось за допомогою опитувальника (див. Табл. 3.1.3.).

Табл. 3.1.3.

Учень/Учениця 8 класу

Рефлексія та усвідомлення помилок

<i>Аспект</i>	<i>Так/Ні</i>	<i>Приклад</i>
Я веду мовний щоденник/портфоліо, де фіксую свій прогрес і нові знання.		
Я знаю свої 3 найбільш типові граматичні помилки.		
Я цілеспрямовано працюю над виправленням цих типових помилок.		
Коли я стикаюся з незнайомим словом у тексті, я спробую здогадатися про його значення, перш ніж звернутися до словника (стратегічна компетентність).		

Разом з тим, підлягали діагностиці рефлексія учнями власної навчально-пізнавальної діяльності та самооцінювання власного прогресу у розвитку іншомовної комунікативної компетентності.

Результати діагностики в контрольній групі продемонстровано в таблиці 3.1.4.

Табл. 3.1.4.

**Результати передекспериментального зрізу
в контрольній групі (КГ)**

Критерій	КГ		
	В	С	Н
Критерій 1. Лінгвістична обізнаність та іншомовна комунікація.	13%	39%	48%
Критерій 2. Індивідуальна робота та залученість до учіння.	9%	40%	51%

Критерій 3. Рефлексія та само оцінювання.	11%	35%	54%
Середньостатистичний показник	11%	38%	51%

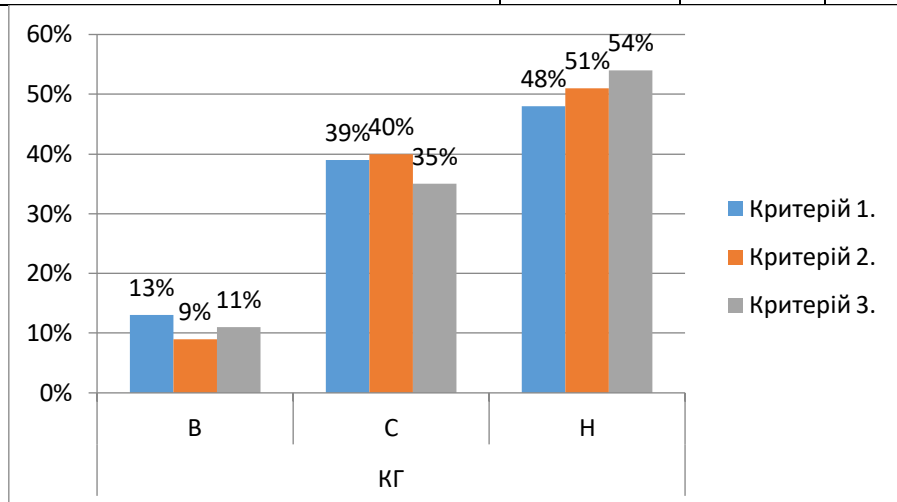

Рис. 3.1. Подання даних у КГ у вигляді діаграми.

Результати діагностики в експериментальній групі продемонстровано в таблиці 3.1.5.

Табл.3.1.5.

**Результати передекспериментального зрізу
в експериментальній групі (ЕГ)**

Критерій	ЕГ		
	В	С	Н
Критерій 1. Лінгвістична обізнаність та іншомовна комунікація.	14%	32%	54%
Критерій 2. Індивідуальна робота та залученість до учіння.	13%	29%	58%
Критерій 3. Рефлексія та самооцінювання.	12%	29%	59%
Середньостатистичний показник	13%	30%	57%

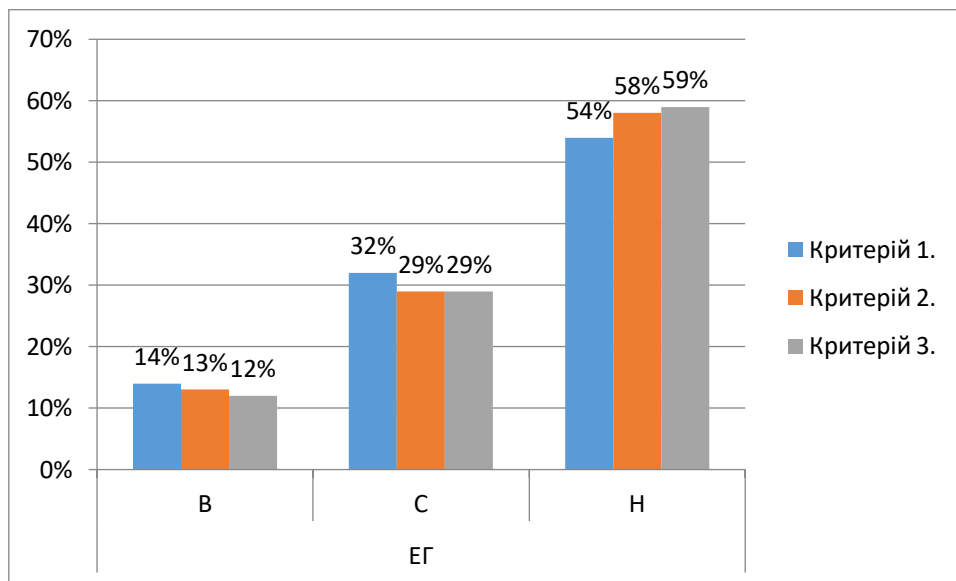

Рис. 3.2. Подання даних в ЕГ у вигляді діаграми.

Аналіз результатів передекспериментального зрізу довів, що в обох групах рівень сформованості лінгвістичної обізнаності та іншомовної комунікації; індивідуальна робота, залученість учнів до учіння та їхня рефлексія та самооцінювання власного прогресу знаходяться на низькому рівні.

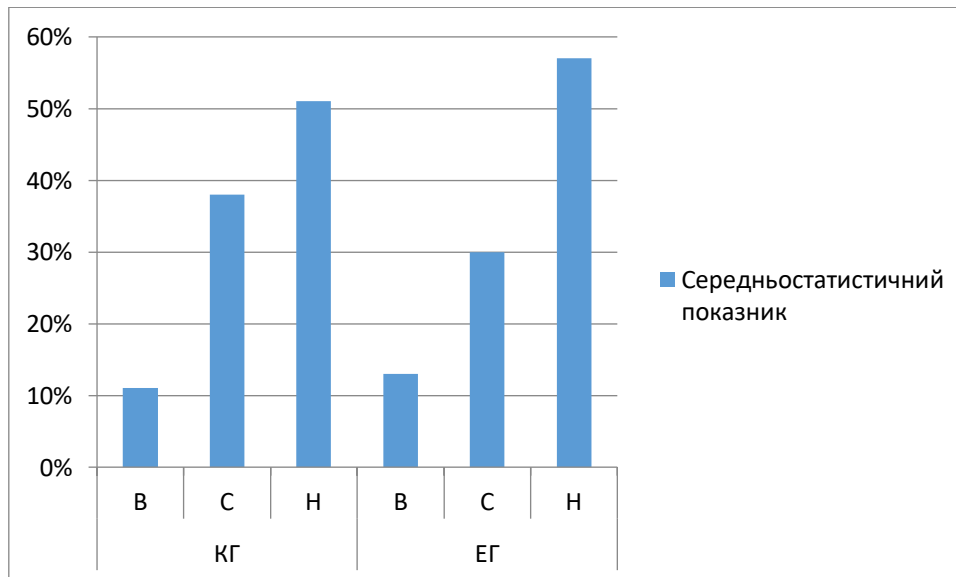

Рис. 3.3. Порівняння середньостатистичних даних у КГ та ЕГ у вигляді діаграми.

Зазначене вище спонукає до висновку, що з метою підвищення рівня іншомовної комунікативної компетентності учнів 8 класу необхідно розробити комплекс індивідуальних завдань із застосуванням інформаційних технологій, які стали б поштовхом до формування вищого рівня означеного виду

компетентності в учасників експериментальної методики навчання іноземної мови.

3.2. Організація і проведення експериментального дослідження

Організація та проведення експериментального дослідження відбувалось у Тернопільській загальноосвітній школі I-III ступенів №23. Учасниками експерименту стали 15 учнів 8-А класу (КГ) та 15 учнів 8-Б класу (ЕГ) під час педагогічної практики в період з 10.02.2025 до 21.03.2025.

Проведення експериментального дослідження передбачало імплементацію комплексу індивідуальних завдань з метою формування іншомовної комунікативної компетентності учнів 8-Б класу (ЕГ) із застосуванням інформаційних технологій. В 8-А класу (КГ) навчання передбачало застосування традиційної методики без врахування індивідуального навчання.

З метою підняття комунікативної компетентності комплекс завдань зосереджено на системному та комунікативно-орієнтованому підході до вивчення 3 модуля “My lifestyle”. Застосовані завдання такі, як “*Comprehension task*”, “*Warm-up discussion questions task*”, “*Odd one out*”, “*Find discussion questions*”, “*Four opinions*”, “*Time to think*”, “*List of pros and cons*”, “*Find interesting facts*”, “*Find quotes by famous people*”, “*Creative writing*”, використовувалися протягом вивчення даного 3 розділу, відповідно до тем уроків.

Вправи 1 та 2 впроваджувалася для активізації, прогнозування та мовленнєвої розминки на початку уроку, перед прослуховуванням аудіо, або перед читанням тексту. Також вони сприяли сформуванню зацікавленості до нової теми.

Учні виконували завдання активно, намагалися висловлювати свої припущення, опираючись на подані підказки. Цей етап характеризується ключовим показником — спонтанним говорінням.

Основним успіхом під час виконання даних вправ було швидке встановлення зв'язку між спортом, хобі та дозволами. Труднощі були пов'язані із необхідністю доведення своєї думки.

Вправи 4, 6 спрямовані на розвиток діалогічного мовлення та активну інтеграцію вивченої лексики у процес спілкування з однолітками. Завданням учнів було взяти лексику з пасивного словника та перенести її у активне застосування у діалозі. Дискусія була живою та викликала високий емоційний інтерес, що підкріпилося взаємонавчанням та подоланням психологічного бар'єру перед початком розмови.

Учні працювали як індивідуально, так і в групах, обговорювали власний досвід та використовували подані підказки.

Завдання сприяли досягненню вільного володіння мовою. Труднощі виникали при використанні лексики, учні забували нові слова та істотно спрощували лексичні конструкції.

Вправа 3 орієнтована на закріплення лексичного матеріалу, а відповідно обґрунтування особистого вибору було націлено на розвиток логічного мислення та аргументації іноземною мовою.

Учні виконували завдання відразу на інтерактивній платформі, що дозволило швидко та відразу перевірити правильність виконання. Більшість учнів чудово справилися із пошуком зайвого слова та намагалися, іноді з допомогою вчителя, пояснити свій вибір.

Завдання привернуло увагу учнів до схожих за значенням слів та їхнього чіткого розмежування для подальшого правильного використання у продуктивному мовленні, а також стало ефективним інструментом для самостійної корекції та хорошого оперування лексичним запасом слів.

Вправи 5 та 9 була використана для розвитку соціально-емоційної компетентності, вміння критично оцінювати та аргументувати власний вибір. А також вони створені для продукування дискусії між учнями та вміння логічно та послідовно вибудовувати особисту усну відповідь, опираючись на подане джерело.

Учні легко справлялися із поданими завданнями, швидко обирали підходящу точку зору та вдало обґрунтовували її, опираючись на власний досвід. Цікаво було спостерігати, як одні, сильніші учні спонукали інших, слабших, до спілкування, через дискусію. Така злагоджена робота усіх учнів класу довела, що подолання мовного бар'єру можливе з допомогою налаштування сприятливої атмосфери на уроці та відповідно підібраного завдання.

Ці вправи сприяли підвищенню залученості та кращій мотивації учнів до монологічного та діалогічного мовлення через принцип значущості теми. Під час обговорення учні відчували, що подані фрази та цитати відомих зірок, є вагомими у світовому значенні. Відповідно, такий фактор сприяв їхньому успішному спілкуванню.

Вправи 7 та 8 зосередженні на розвитку вміння індивідуальної рефлексії, критичного мислення та доведення своєї точки зору. Вони вимагають не лише відтворення даного матеріалу, але й власного оцінювання ситуації, що вказує на важливість індивідуальності.

Завдання обирати переваги, недоліки чи факти викликало активність в учнів 8 класу. Особливістю було не просто переказати думку, а пояснити чому вони так вважають, орієнтуючись на порівняння фактів з їхнім реальним життям.

Залученість учнів підвищувалася через персональну оцінку та індивідуалізації їхнього вибору. Зокрема, у **Вправі 8** використано метакогнітивну рефлексію, тобто учні не просто виконують завдання та читають факти, а й дізнаються і обирають стратегії навчання, які будуть для них ефективними.

Вправа 10 була подана учням під кінець вивчення 3 розділу, як невелика перевірка. Вона полягає у самостійному написанні креативного коментаря, використовуючи вже вивчену лексику та граматику, у відповідь на запропоноване повідомлення.

Спочатку учні отримали невеликий коментар від учителя щодо виконання завдання, пізніше почали індивідуальне виконання на платформі. Під час роботи спостерігалася зацікавленість учнів у даній вправі, проявлялася їхня креативність та творчість. Було помітно, що інтерактивність сприяла кращій залученості учнів не просто до написання, а до уявлення реальної ситуації спілкування із віртуальними іноземним другом.

Учні 8 класу ділилися своїми досягненнями та позитивно реагували на коментарі своїх однокласників. Була присутня позитивна підтримуюча атмосфера.

Запропоновані вправи наочно показують застосування усіх 4 контрольних груп результатів під час вивчення іноземної мови у Новій Українській Школі. А саме: сприйняття усної інформації; взаємодія та висловлювання іноземною мовою; сприйняття письмових текстів; письмова взаємодія та висловлювання.

Підтвердженням цього стало порівняння форм рефлексії та самооцінювання: *«Оцінка комунікативних навичок»*, *«Оцінка індивідуального вдосконалення та самостійної роботи»*, *«Рефлексія та усвідомлення помилок»*.

3.3. Аналіз та узагальнення результатів експериментального дослідження

Впровадження комплексу індивідуальних завдань з метою формування іншомовної комунікативної компетентності учнів 8 класу із застосуванням інформаційних технологій відбувалося впродовж двох місяців у 8-Б класі (експериментальній групі).

Завершення впровадження експериментального комплексу вправ спонукало до здійснення післяекспериментального зрізу в обох групах, контрольній (КГ) та експериментальній (ЕГ).

З цієї метою учням обох груп було запропоновано виконання однакових вправ та завдань.

Так, результати післяекспериментального зрізу в контрольній групі не продемонстрували значного зростання рівня лінгвістичної обізнаності та

іншомовної комунікації. У групі не зріс як рівень індивідуальної роботи, так і залученість учнів до учіння. На попередньому рівні залишилась рефлексія та самооцінювання власного прогресу.

Результати післяекспериментальної діагностики в контрольній групі продемонстровано в таблиці 3.3.1.

Табл. 3.3.1.

**Результати післяекспериментального зрізу
в контрольній групі (КГ)**

Критерій	КГ		
	В	С	Н
Критерій 1. Лінгвістична обізнаність та іншомовна комунікація.	15%	38%	47%
Критерій 2. Індивідуальна робота та залученість до учіння.	11%	40%	49%
Критерій 3. Рефлексія та самооцінювання.	11%	36%	53%
Середньостатистичний показник	12%	38%	50%

Результати діагностики в експериментальній групі продемонстровано в таблиці 3.3.2.

Табл.3.3.2.

**Результати післяекспериментального зрізу
в експериментальній групі (ЕГ)**

Критерій	ЕГ		
	В	С	Н

Критерій 1. Лінгвістична обізнаність та іншомовна комунікація.	43%	47%	10%
Критерій 2. Індивідуальна робота та залученість до учіння.	46%	42%	12%
Критерій 3. Рефлексія та самооцінювання.	45%	43%	12%
Середньостатистичний показник	45%	44%	11%

У таблиці 3.3.3 подано динаміку рівнів на концептуальному етапі та підсумковому етапі.

Табл.3.3.3.

Динаміка рівнів

	Високий рівень				Середній рівень				Низький рівень			
Складові готовності	К етап		П етап		К етап		П етап		К етап		П етап	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Критерій 1	13%	14%	15%	43%	39%	32%	38%	47%	48%	54%	47%	10%
Критерій 2	9%	13%	11%	46%	40%	29%	40%	42%	51%	58%	49%	12%
Критерій 3	11%	12%	11%	45%	35%	29%	36%	43%	54%	59%	53%	12%
Загальний показник готовності	11%	13%	12%	45%	38%	30%	38%	44%	51%	57%	50%	11%

Аналіз результатів післяекспериментального зрізу в обох групах довів, що рівень сформованості лінгвістичної обізнаності та іншомовної комунікації; індивідуальна робота, залученість учнів до учіння, їхня рефлексія та самооцінювання власного прогресу знаходяться на низькому рівні в контрольній групі (КГ).

На діаграмах продемонстровано порівняння рівнів (загальний показник готовності) на констатувальному етапі та підсумковому: високий (рис. 3.4), середній (рис.3.5), низький (рис. 3.6).

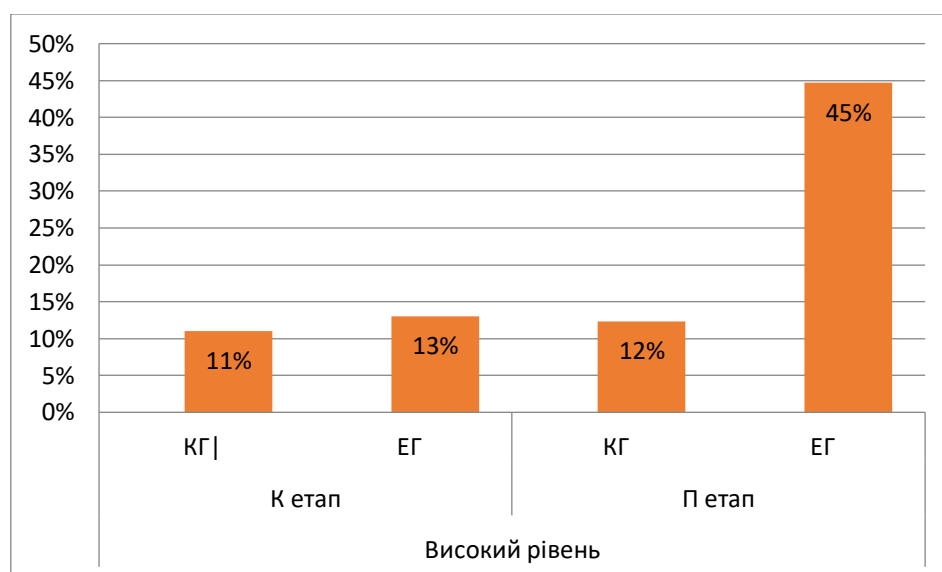

Рис. 3.4. Порівняння високого рівня.

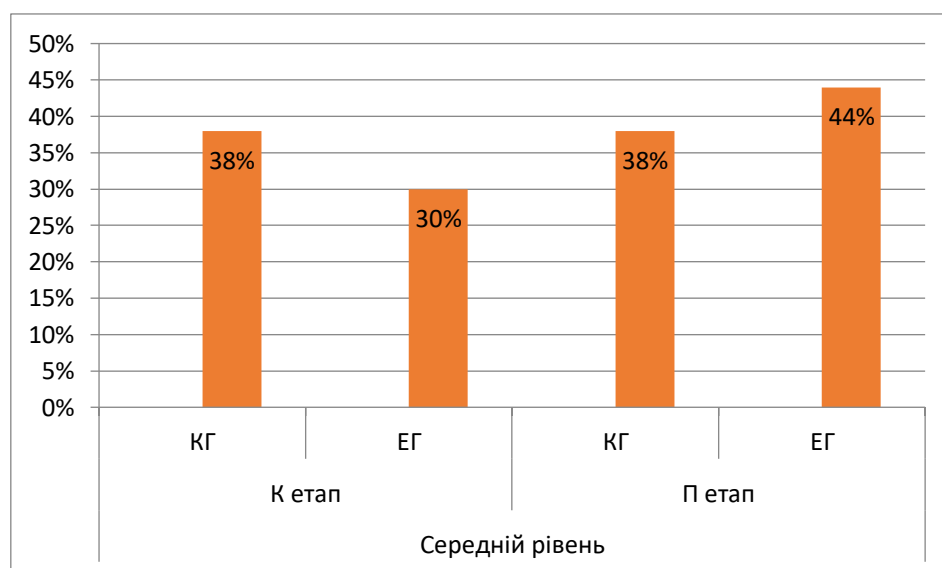

Рис. 3.5. Порівняння середнього рівня.

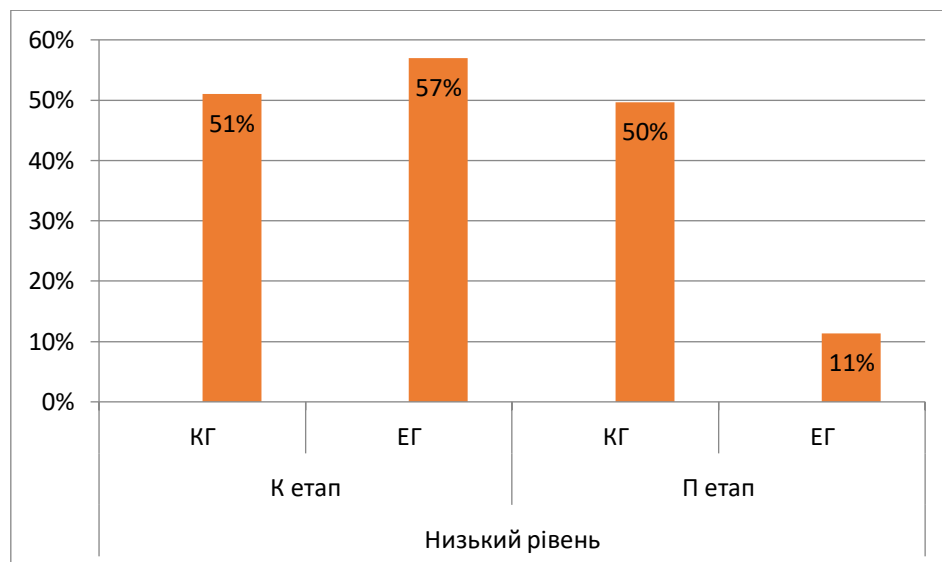

Рис. 3.6. Порівняння низького рівня.

В експериментальній групі (ЕГ) показники зросли. Динаміку змін продемонстровано у таблиці 3.3.4, а також зображено на діаграмі (рис. 3.7). Значно зріс показник високого рівня, у середньому на 32%, також можна побачити невеликий зріст середнього рівня – на 14% в середньому та чудове зниження показника низького рівня – на 46%.

Табл.3.3.4.

Динаміка змін

	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Критерій 1	29%	15%	-44%
Критерій 2	33%	13%	-46%
Критерій 3	33%	14%	-47%
Загальний показник готовності	32%	14%	-46%

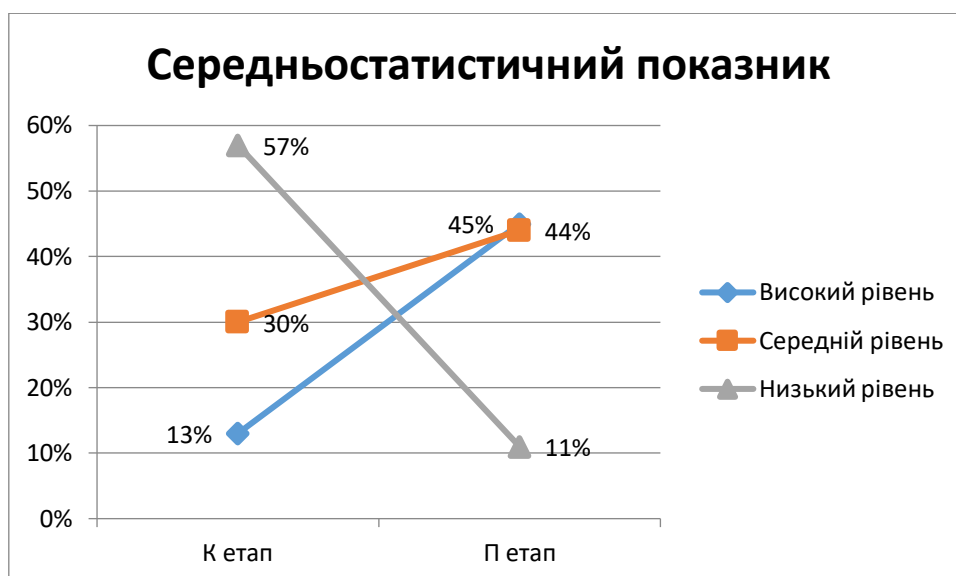

Рис.3.8. Ілюстрація динаміки змін в ЕГ.

Зазначене вище спонукає до висновку, що впровадження комплексу індивідуальних завдань із застосуванням інформаційних технологій в експериментальній групі підвищило рівень іншомовної комунікативної компетентності учнів 8 класу. Це означає, що впровадження спеціально розробленої методики було ефективним.

Висновки третього розділу

У третьому розділі представлено результати експериментального дослідження, спрямованого на перевірку ефективності впровадження комплексу індивідуальних завдань із використанням інформаційних технологій для формування іншомовної комунікативної компетентності учнів 8 класу. На констатувальному етапі було здійснено комплексну діагностику за трьома критеріями: лінгвістична обізнаність та іншомовна комунікація, індивідуальна робота та залученість до учіння, рефлексія та самооцінювання навчального прогресу. Отримані дані засвідчили низький рівень сформованості означених складових як у контрольній, так і в експериментальній групах, що підтвердило актуальність потреби цілеспрямованого методичного впливу.

Також проведено формувальний етап експерименту, який передбачав системне застосування розробленого комплексу комунікативних та інтерактивних вправ у процесі вивчення теми “My lifestyle” в експериментальній групі. Використання цифрових платформ і різноформатних завдань сприяло активізації усного й писемного мовлення учнів, інтеграції лексичного матеріалу в реальні ситуації спілкування, розвитку критичного мислення, рефлексії та навичок самоконтролю. Значна увага приділялась організації індивідуальної роботи, створенню позитивного мовленнєвого середовища та подоланню психологічного бар'єру у спілкуванні іноземною мовою. У контрольній групі навчальний процес здійснювався за традиційною.

Показано, що після порівняльного аналізу результатів післяекспериментального зрізу, видно істотне зростання рівня іншомовної комунікативної компетентності саме в експериментальній групі. Помітно збільшився показник високого рівня за всіма критеріями, водночас суттєво знизилася частка учнів із низьким рівнем готовності до іншомовного спілкування. Найбільш позитивні зміни зафіксовано у показниках індивідуальної навчальної активності, системності самостійної роботи та сформованості рефлексивних умінь, що свідчить про підвищення автономності учнів та усвідомлення ними власної ролі в навчальному процесі.

Підтверджено ефективність запропонованої методики індивідуалізованого навчання з використанням інформаційних технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетентності учнів 8 класу. Впровадження інтерактивних цифрових завдань створює сприятливі умови для комплексного розвитку мовленнєвих умінь, підвищення навчальної мотивації, формування рефлексії та навичок самонавчання, що відповідає сучасним вимогам особистісно-орієнтованої та компетентнісної освіти.

ВИСНОВКИ

Протягом дослідження здійснено теоретичний аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових праць, присвячених індивідуалізації навчального процесу у викладанні іноземних мов. Установлено, що індивідуалізація розглядається як дидактичний принцип, орієнтований на врахування індивідуальних здібностей, освітніх потреб, темпу засвоєння матеріалу та мотиваційних особливостей учнів. Аналіз концепцій комунікативної компетентності засвідчив, що ефективне формування мовленнєвих умінь можливе лише за умов урахування індивідуальних відмінностей учнів та створення навчального середовища, яке сприятиме активному та особистісно-орієнтованому опануванню мови. Отже, індивідуалізація навчання визначена як необхідний чинник підвищення якості іншомовної підготовки школярів.

Визначено основні особливості засвоєння іншомовного матеріалу учнями середніх класів. Теоретичний аналіз показав, що навчальна діяльність учнів цього віку визначається поєднанням когнітивних, психолінгвістичних та вікових чинників. Встановлено, що сприймання та опрацювання інформації значною мірою залежать від провідного когнітивного стилю учня, що зумовлює необхідність варіативності форм подання навчального матеріалу. Урахування вікових особливостей, зокрема розвитку критичного мислення, потреби в самовираженні й соціальній взаємодії, є визначальним для організації комунікативно спрямованих видів діяльності та підтримки стійкої мотивації до вивчення іноземної мови.

Встановлено, що цифрові платформи, мобільні застосунки, інтерактивні вправи та мультимедійні ресурси забезпечують диференціацію навчальних завдань за рівнем складності, темпом виконання та типом діяльності. Застосування інформаційних технологій створює умови для розвитку автономії учнів, формування навичок самоорганізації та самоконтролю, а також розширює можливості для реального іншомовного спілкування.

Нами розроблено комплекс індивідуальних завдань із використанням цифрових технологій, спрямованих на формування іншомовної комунікативної

компетентності учнів. Запропоновані вправи охоплювали всі види мовленнєвої діяльності, передбачали різні рівні складності та були адаптовані до індивідуальних освітніх потреб учнів. Комплекс включав інтерактивні дискусійні завдання, творчі проєкти, вправи на розвиток критичного мислення та рефлексії, що дало змогу реалізувати принцип особистісно-орієнтованого навчання у практичній діяльності.

Проведено експериментальну перевірку ефективності розробленого комплексу завдань. Порівняльний аналіз результатів констатувального та підсумкового етапів експерименту засвідчив суттєве зростання рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності в учнів експериментальної групи. Зокрема, значно підвищилися показники лінгвістичної обізнаності, рівня індивідуальної навчальної активності, залученості до мовленнєвої взаємодії, а також розвитку рефлексивних умінь і адекватної самооцінки. У контрольній групі позитивна динаміка була незначною, що підтверджує результативність саме індивідуалізованого навчального підходу.

Після узагальнення та інтерпретації результатів експериментального дослідження, отримані дані дають підстави стверджувати, що поєднання індивідуалізації навчання з використанням інформаційних технологій забезпечує цілеспрямований розвиток іншомовної комунікативної компетентності учнів середніх класів. Такий підхід сприяє підвищенню мотивації, формуванню стійкого інтересу до вивчення англійської мови, розвитку навчальної автономії та готовності до міжкультурної комунікації.

Таким чином, підтверджено доцільність застосування комплексу індивідуальних завдань з використанням цифрових технологій як ефективного компонента сучасної методики навчання іноземної мови в середній школі, що відкриває перспективи подальшого вдосконалення змісту та форм організації комунікативного навчання.

CONCLUSION

A theoretical analysis of national and foreign scientific works devoted to the individualization of the educational process in foreign language teaching was carried out. It was established that individualization is considered a didactic principle focused on taking into account the individual abilities, educational needs, pace of learning, and motivational characteristics of students. An analysis of the concepts of communicative competence has shown that the effective formation of language skills is possible only if the individual differences of students are taken into account and a learning environment is created that promotes active and personality-oriented language acquisition. Thus, the individualization of learning is identified as a necessary factor in improving the quality of foreign language training for schoolchildren.

The main features of foreign language acquisition by middle school students have been identified. Theoretical analysis has shown that the learning activities of students of this age are determined by a combination of cognitive, psycholinguistic, and age factors. It has been established that the perception and processing of information largely depend on the student's leading cognitive style (visual, auditory, or kinesthetic), which necessitates variability in the forms of presentation of educational material. Taking into account age-related characteristics, in particular the development of critical thinking, the need for self-expression and social interaction, is crucial for organizing communication-oriented activities and maintaining sustained motivation to learn a foreign language.

It has been established that digital platforms, mobile applications, interactive exercises, and multimedia resources provide differentiation of learning tasks in terms of complexity, pace of completion, and type of activity. The use of information technologies creates conditions for the development of student autonomy, the formation of self-organization and self-control skills, and expands opportunities for real foreign language communication.

A set of individual tasks using digital technologies was developed, aimed at developing students' foreign language communication skills. The proposed exercises

covered all types of speech activity (listening, speaking, reading, writing), provided for different levels of complexity, and were adapted to the individual educational needs of students. The set included interactive discussion tasks, creative projects, and exercises for developing critical thinking and reflection, which made it possible to implement the principle of person-oriented learning in practical activities.

An experimental test of the effectiveness of the developed set of tasks was conducted. A comparative analysis of the results of the initial and final stages of the experiment showed a significant increase in the level of foreign language communicative competence in the students of the experimental group. In particular, there was a significant increase in linguistic awareness, individual learning activity, involvement in speech interaction, as well as the development of reflective skills and adequate self-assessment of one's own learning progress. In the control group, the positive dynamics were insignificant, which confirms the effectiveness of the individualized digital learning approach.

The results of the experimental study were summarized and interpreted. The data obtained give reason to assert that the combination of individualized learning with the use of information technologies ensures the targeted development of foreign language communication competence in middle school students. This approach contributes to increased motivation, the formation of a lasting interest in learning English, the development of learning autonomy, and readiness for intercultural communication.

The feasibility of using a set of individual tasks with digital technologies as an effective component of modern foreign language teaching methods in secondary school has been confirmed, opening up prospects for further improvement of the content and forms of communication-oriented teaching.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 373 с.
2. Задорожна І. П. Психолого-педагогічні передумови формування індивідуального стилю навчальної діяльності студентів вищих закладів освіти. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2007. № 31. С. 42–46.
3. Лелека Т. О. Психолінгвістика : навчально-методичний посібник. Кропивницький, 2022. 121 с.
4. Нова українська школа. 15 відповідей МОН про індивідуальне навчання [Електронний ресурс].
URL: <https://nus.org.ua/2019/09/17/15-vidpovidej-mon-pro-indyvidualne-navchannya-shho-tse-i-yak-otrymaty/> (дата звернення: 02.05.2025).
5. Топузов О. М., Алексеєва С. В., Малихін О. В., Арістова Н. О. Індивідуалізація навчання в умовах змішаної форми організації освітнього процесу у базовій школі : методичний посібник [Електронний ресурс]. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024. 113 с.
6. Alhaisoni E. Language learning strategy use of Saudi EFL students. Asian Social Science. 2012. Vol. 8. P. 115–125. DOI: 10.5539/ass.v8n13p115.
7. Alhaysony M. Language Learning Strategies use by Saudi EFL students. Theory and Practice in Language Studies. 2017. Vol. 7(1). P. 18–28. DOI: 10.17507/tp1s.0701.03.
8. Almomani L. M., Halalsheh N., Al-Dreabi H., Al-Hyari L., Al-Quraan R. Self-directed learning skills and motivation during distance learning in the COVID-19 pandemic (case study: The University of Jordan). Heliyon. 2023. Vol. 9(9). e20018. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e20018>.
9. Birdsell B. Self-Access Learning Centers and the Importance of Being Curious. Studies in Self-Access Learning Journal. 2015. Vol. 6. P. 271–285. DOI: 10.37237/060303.

10. Blooket. For educators [Електронний ресурс].
URL: <https://help.blooket.com/hc/en-us/categories/15972729128599-For-Educators> (дата звернення: 06.07.2025).
11. British Council. Compensation strategies [Електронний ресурс].
URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/knowning-subject/c/compensation-strategies> (дата звернення: 24.09.2025).
12. Cambridge.ua. Онлайн-словники англійської мови [Електронний ресурс].
URL: <https://cambridge.ua/uk/blog/vybirayem-luchshiy-onlayn-slovar-po-angliyskomu/> (дата звернення: 25.09.2025).
13. Classtime [Електронний ресурс].
URL: <https://www.classtime.com/uk> (дата звернення: 30.08.2025).
14. Cooker L. Some self-access principles. *Studies in Self-Access Learning Journal*. 2010. Vol. 1(1). P. 5–9. DOI: 10.37237/010102.
15. Cronin-Golomb L. M., Bauer P. J. Self-motivated and directed learning across the lifespan. *Acta Psychologica*. 2023. Vol. 232. 103816. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2022.103816>.
16. Crozier W. R. *Individual learners: Personality differences in education*. London : Routledge, 1997. 256 p.
17. Dictionary.com. About us [Електронний ресурс].
URL: <https://www.dictionary.com/e/about/> (дата звернення: 21.08.2025).
18. Dole J., Nokes J., Driks D. *Cognitive Strategy Instruction. Handbook of Research on Reading Comprehension*. 2009.
URL: <https://www.researchgate.net/publication/268425680> (дата звернення: 14.06.2025).
19. E-Learning resource [Електронний ресурс].
URL: <https://eprints.soton.ac.uk/163897/1/Elearningka.pdf> (дата звернення: 28.08.2025).

20. Flīnga [Електронний ресурс].
URL: <https://flīnga.fi/tools> (дата звернення: 30.09.2025).
21. Gulbinskienė D. EFL Learning Styles and Strategies of University Students. Šiuolaikinės Visuomenės Ugdymo Veiksniai. 2019.
URL: <https://www.academia.edu/80720998> (дата звернення: 16.04.2025).
22. Hauck M. Metacognitive knowledge, metacognitive strategies, and CALL. In: Egbert J., Petrie G. (eds.) CALL Research Perspectives. New Jersey : Lawrence Erlbaum, 2005. P. 65–86.
23. Haukås Å. Metacognition in Language Learning and Teaching [Електронний ресурс]. 2018.
URL: <https://www.researchgate.net/publication/346836971> (дата звернення: 04.04.2025).
24. HelloTalk [Електронний ресурс].
URL: <https://www.hellotalk.com/> (дата звернення: 07.07.2025).
25. Horváth I. Autonomous learning: What makes it work in postgraduate interpreter training? Across Languages and Cultures. 2007. Vol. 8. P. 103–122. DOI: 10.1556/Acr.8.2007.1.6.
26. Ifadah M., Aimah S., Santoso H. Thanh Learning Strategies Less-Applied by Students [Електронний ресурс]. 2023.
URL: <https://www.researchgate.net/publication/371821474> (дата звернення: 23.05.2025).
27. Inkitt. Platform overview [Електронний ресурс].
URL: <https://www.inkitt.com/> (дата звернення: 12.08.2025).
28. LibriVox. About [Електронний ресурс].
URL: <https://librivox.org/pages/about-librivox/> (дата звернення: 27.08.2025).
29. Lumen Learning. Individual styles of learning and thinking [Електронний ресурс].
URL: <https://courses.lumenlearning.com/suny-educationalpsychology/chapter/individual-styles-of-learning-and-thinking/> (дата звернення: 12.06.2025).

30. Nearpod [Електронний ресурс].
URL: <https://www.upeducators.com/what-is-nearpod-features-and-uses-in-the-classroom/> (дата звернення: 06.09.2025).
31. Phước N., Nguyen T. Investigating the roles of Short-Term Memory in interpretation learning. *Journal of Knowledge Learning and Science Technology*. 2024.
URL: <https://www.researchgate.net/publication/378097218> (дата звернення: 09.06.2025).
32. Project Gutenberg. About [Електронний ресурс].
URL: <https://www.gutenberg.org/about/> (дата звернення: 02.10.2025).
33. Rasmussen University. Four types of learning styles [Електронний ресурс].
URL: <https://www.theintrepidguide.com/types-of-language-learners/> (дата звернення: 09.04.2025).
34. Saud S. et al. Using Online Resources Technology for Foreign Language Learning. *International Journal on Advanced Science, Engineering and Information Technology*. 2020. Vol. 10. P. 1504. DOI: 10.18517/ijaseit.10.4.11838.
35. Shakouri N. Autonomous learning: A teacher-less learning! *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2012.
URL: <https://www.researchgate.net/publication/311510527> (дата звернення: 06.04.2025).
36. Sternberg R. A Threefold Model of Intellectual Styles [Електронний ресурс].
URL: <https://www.researchgate.net/publication/226432426> (дата звернення: 15.06.2025).
37. Studfile. Матеріали з педагогіки [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://studfile.net/preview/9296412/page:19/> (дата звернення: 06.07.2025).
38. Suppawittaya P., Yasri P. Chunking methods and short-term memory in high school students. *International Journal on Research in STEM Education*. 2021.

URL: <https://www.researchgate.net/publication/352155569> (дата звернення: 16.07.2025).

39. Twee platform [Електронний ресурс].

URL: <https://twee.com/about> (дата звернення: 17.09.2025).

40. University of the People. Benefits of one-on-one teaching [Електронний ресурс].

URL: <https://www.uopeople.edu/blog/benefits-of-one-on-one-teaching/> (дата звернення: 18.07.2025).

41. Uus Õ., Mettis K., Väljataga T. Self-directed learning: A case-study of school students' scientific knowledge construction outdoors. *Cogent Education*. 2022. Vol. 9(1). DOI: <https://doi.org/10.1080/2331186X.2022.2074342>.

42. Wong L. L. C., Nunan D. The learning styles and strategies of effective language learners. *System*. 2011. Vol. 39(2). P. 144–163. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.system.2011.05.004>.

43. Zafar S., Meenakshi K. Individual learner differences and SLA. *Journal of Language Teaching and Research*. 2012. Vol. 3(4). P. 639–646. DOI: 10.4304/jltr.3.4.639-646.

44. Zhang L-F., Sternberg R. J. The nature of intellectual styles. London : Routledge, 2012.

URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780203053881> (дата звернення: 18.07.2025).